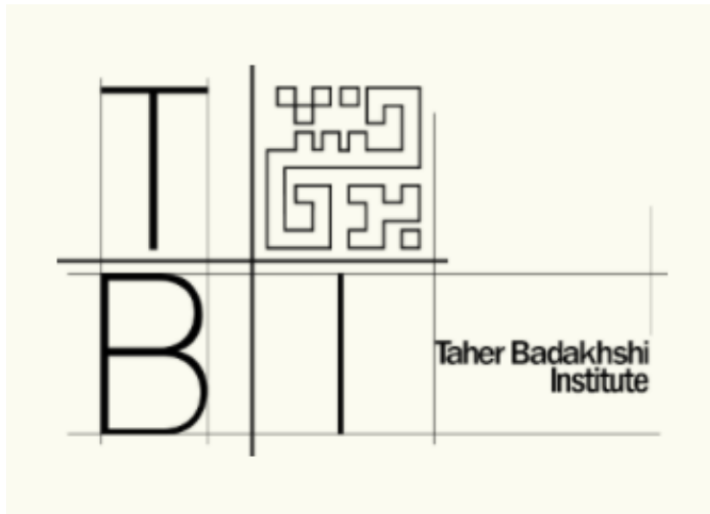
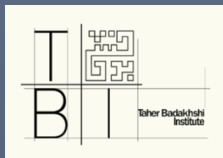

2024

Journal of Taher Badakhshi Institute for Social Transformation

TAHER BADAKHSHI INSTITUTE FOR SOCIAL TRANSFORMATION

پژوهش‌کده طاهر بدخشی برای تحول اجتماعی

Copyrights by „Taher Badakhshi Institute“. All rights reserved

همه حقوق نشر، تکثیر و الگو برداری این اثر به «پژوهشکده طاهر بدخشی» تعلق میگیرد

گردایه جستارهای پژوهش کده طاهر بدخشی

نهاد چاپ و پخش کننده

پژوهش کده طاهر بدخشی

برلین / آلمان

Copyrights by „Taher Badakhshi Institute“

All rights reserved

First published 2026

Citation

The Constitution of Afghanistan 1964

Journal of the Taher Badakhshi Institute JTBI

V4:1-194, 2026,

TBI Academic Press

همه حقوق نشر، تکثیر و الگو برداری این اثر به

«پژوهشکده طاهر بدخشی» تعلق میگیرد

چاپ اول ۲۰۲۶ م

استناد / نقل قول:

قانون اساسی افغان ستان ۱۳۴۳

مجله پژوهش کده طاهر بدخشی

شماره ۴, برگه ۱ تا ۱۹۴, ۲۰۲۶

TBI Academic Press

قانون اساسی افغانستان

د افغانستان د باچا بنګل

توشیح پادشاه افغانستان

مونږ المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه د افغانستان
د افغانستان د نوی اساسی قانون مسوده چه
دهغی لویې جرګې له خوا تصویب شوې کومه
چه ۱۳۴۲ هـ ش کال د سنبلې د میاشتې د
اتلسمې ویرې تر څنګه د سنبلې تر اته ویشتې پورې
د کابل ښار کې غونډه شوې وه د لوی خدای
په نامه بنګلو او سرلښ ویرې تر څنګه یې
د دولت په ټولو سیمو کې د افغانستان
د اساسی قانون په حیث نافذه اعلاموو.

ما المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان
مسوده قانون اساسی جدید افغانستان
که از طرف لویې جرګه ایکه از هر دهم تابیت
هشتم ماه سنبله سال ۱۳۴۲ هـ ش در
شهر کابل انعقاد یافت تصویب گردیده
بنام خداوند بزرگ توشیح میکنیم و سر از امروز
آزاجیت قانون اساسی افغانستان تمام
نقاط دولت نافذ اعلام می نمایم.

سرلښ ویرې د افغانستان هغه
اساسی قانون چه د ۱۳۰۹ هـ ش کال د لویې جرګې
له خوا تصویب شوې او تر ننه پورې په هیواد
کې نافذ و دهغه ټولو ضما ئمو سر لغو
شوی اعلاموو.

سر از امروز قانون اساسی را که از طرف
لویې جرګه سال ۱۳۰۹ هـ ش تصویب گردیده و تا کنون
در کشور نافذ بود با تمام ضما ئم آن لغوی اعلام می داریم.

محمد ظاهر شاه

د افغانستان پادشاه

د کلتوري مانی

۹ میزان ۱۳۴۲

قصه کلتوري

۹ میزان ۱۳۴۲

AFGHANISTAN CENTRE AT KABUL UNIVERSITY

3 ACKU 00008623 0

فہرست

مقدمہ

لومی فصل دولت

دوہم فصل باچا

دریم فصل دخلکو اساسی

حقونہ او وظیفی

خلوم فصل شوری

پنجم فصل لویجرکہ

شپہم فصل حکومت

اووم فصل قضاء

اتم فصل ادارہ

نہم فصل داضطرر حالت

لسم فصل تعدیل

یوولسم فصل انتقالی حکونہ

ديباچه

ACKU

بسم الله الرحمن الرحيم

دقوى اونياومن خدای په نامه

د زمانې له غوښتنو سره سم د تاريخ او ملي ثقافت د پېښو پيا
د افغانستان د ملي ژوند د سمېمت د پاره ،
د مساوات او عدالت پوره کولو د پاره ،
د سياسي ، اقتصادي او اجتماعي ديموکراسۍ د تطبيق د پاره ،
د افرادو د آزادۍ ، هوساۍ او د عمومي نظم د ساتنې په
غرض د دولت د چارو او ارکانو د سمېت د پاره .
په افغانستان کېښي څنګ په څنګ د ژوند د ټولو چارو د
پرمخ تګ د پاره ،
او په نتيجه کېښي ؛

د اجتماعي ملګرتيا او د انساني کرامت د ساتنې په اساس د يوې هوسا
او پرمخ تللې ټولنې د جوړولو د پاره ،

مونږ د افغانستان خلکو په هغو تاريخي تحولونو باندې پوهې
سره سره چه زمونږ په ژوند کېښي د يو ملت او د بشري ټولنې د يوې برخې

په حيث پښې شوى دى او پداسې حال كې چې دغه پوځي اښتونه
د ټولو بشري ټولنو حق بولو د افغانستان د باچا او د اولس شي وند
د لارښود اعلیٰ حضرت محمد ظاهر شاه پې مشرې د اساسي قانون
د خپل ځان او راتلونكو نسلونو د پاره كېښود.

لومړي فصل
دولت

2

ACKU

لومړۍ فصل دولت

لومړۍ ماده - افغانستان یو مشروطه باچائي، خپلواک، يو
اونه بېلېدونکي دولت دی .
ملي حاکميت په افغانستان کې په ملت پورې تعلق لري .
د افغانستان ملت ټول هغه افراد دي چه قانون
له حکم سره سم د افغانستان د دولت تابعيت لري .
ددې افرادو په هر يوه فرد باندې د افغان کلمې
اطلاق کيږي .

دوهمه ماده - د افغانستان دين د اسلام سپېڅلی دين دی .
دیني شعار د دولت له خوا د حقيقي مذهب د
حکمونو سره سم پر ځای کيږي .
د ملت هغه کسان چه مسلمانان نه دي هغو
حدود وکېنې نه چه د چال چلند او عامې
هوساينې په باب قوانین ئې شيئي آزادي
چه خپل مذهبي مراسم په ځای کړي .

دریمه ماده - د افغانستان د ژبې له جملې څخه پښتواو دري
رسمي ژبې دي .

خلوړمه ماده - د افغانستان بیرغ له دریو ټوټو جوړېږي چې
رنگونه یې تور، سور او شین دي او یو هومره
ولاړې څنګ په څنګ د کښې خوا ته پښې
لوري تللي دي . د هر رنگ ساره یې د
اوږدو د نیمایي هومره دي . په مینځ کې یې
په سپین رنگ د محراب او منبر نشان
لګیدلی دی چې د وارو خوا ته یې دوه
بیرغونه ولاړي او له دواړو غاړو یې
د غنمو دوه وېزي چاپېرې دي .

پنځمه ماده - د افغانستان پایتخت د کابل ښار دی .

5

دوهم فصل باچا

ACKU

ACKU

دوهم فصل

باچا

شپږمه ماده - په افغانستان کېنې باچا د ملي حاکمیت ښکارندویي.
اوومه ماده - باچا د اسلام د سپېڅلي دین د اساسونو ساتنوال، د
افغانستان د خپلواکۍ او د سیمې د تمامیت ساتونکی، د
اساسي قانون ساتندوی او د ملي یووالي مرکز دی.
اتمه ماده - باچا باید د افغانستان له اتباعو، مسلمان او په حنفي
مذهب وي.

نهمه ماده - د باچا وظيفې او حقونه دادي:

- ۱ - د افغانستان د اردو لویه مشري.
 - ۲ - د جنګ او وېر بند اعلان.
 - ۳ - د لویې جرګې د ائړول او پرانستل.
 - ۴ - د شورې د عادي غونډې پرانستل.
 - ۵ - د شورې د فوق العاده غونډې ائړول او پرانستل.
 - ۶ - د شورې ټنګول او د نوي انتخاباتو د فرمان وېستل.
- نوي انتخابات د شورې د انحلال د تاریخ نه په درې

- مياشتو کبې دننه دننه سرتېر سپړي .
- ۷- د قوانينو ټول او د هغود جاري کولو اعلام .
- ۸- د تقنيني فرمانو وېستل .
- ۹- د قانون د حکمونو سره سم د بين الدولو معاهدو د تړون د پاره اتبارليک ورکول .
- ۱۰- د بين الدولو معاهدو ټولول .
- ۱۱- د صدر اعظم ټاکل ، د هغه استعفا منل ، د صدر اعظم پر پېښه د دوزيرانو ټاکل او دوزيرانو استعفا منل .
- ۱۲- د مشرانو جرگې د غير انتخابي غړو ټاکل او د دغې جرگې د غړولو منع نه درئيس ټاکل .
- ۱۳- د قاضي القضاات او سترې محکمې د غړو ټاکل .
- ۱۴- د قانون د حکمونو سره سم د قاضيانو او عاليو رتبو مامورينو او منصبدارانو ټاکل او متقاعد کول .
- ۱۵- پر بهرنيو ملکونو کبې د افغانستان د سياسي نمايندگيو د مشرانو ټاکل ، پر بين المللي مؤسسونو کبې

د افغانستان د دایمي نمایندګانو ټاکل او د بهرنو

ملګونو د سیاسي نمایندګانو بیا وړلیک منل .

۱۶- د اضطرار د حالت اعلامول او ختمول .

۱۷- د جزاء کمول او بېل .

لسمه ماده - سیکه د باچا په نامه وهله کېږي .

یوولسمه ماده - په خطبو کې چې د باچا نوم اخستل کېږي .

دوولسمه ماده - نښان د قانون د حکمونو سره سم د باچا له خوا

ورکول کېږي .

د نښان په ورکړه پورې هیڅ قسم مادي بېنګرې

تړلې نه وي .

د یالسمه ماده - د باچايي دربار لګښت د باچايي لګښتونو د

قانون سره سم د دولت په بودجه کې ټاکل کېږي .

خوالسمه ماده - په دې فصل کې چې څومره صلاحیتونه راغلي دي

له هغونو په هغوحدودو کې دنده استفاده کېږي

چې د دې اساسي قانون حکمونو ښودلي دي .

پنځلسمه ماده - باچا نه پوښتېدونی دی اولما نځنې واجب ده

اودى د باچائي كورنې اود حكومت اوستري
محكمې د غروپه محكمې د شورې د دواړو كودمشركي
غوندې پېر وړاندې داسې لورې كوي ،

بسم الله الرحمن الرحيم

دلوى خدای پې نام لورې كومچه پ خپلو ټولو
چارو كې به خدای جل جلاله حاضر كنيم ،
د اسلام د سپېڅلي دين د اساسونو ساتنه او
د اساسي قانون حمايت به كوم ، دهيواد
خپلواكي اود سيمې تماميت ، د دولت قوانين
اود خلكو حقونه به ساتم اود دلوى خدای د باره
د مرستې پر غوښتوبه د افغانستان د اساسي
قانون د حكمونو سره سم باچائي كوم او خپل
ټول كوښښ به د افغانستان د ملت د لور تيا
اوسوكالى په لاره كې پكاراچوم .

شپاړسمه - د افغانستان باچائي د دې اساسي قانون د حكمونو
سره سمه د اعلي حضرت محمد نادر شاه شهيد په كورنۍ كې

له یونډ بل ته پاتې کیږي .

اولسمه - که چېرې د باچا د استعفاء تکل وکړي نو د اولسي جرګې له مشر، د مشرانو جرګې له مشر، صدر اعظم، قاضي القضا او باچايي دربار له وزیر نه جوړ مجلس ته خبر ورکوي بیا په اوو ورځو کې دنده د لوی جرګه دائروي او خپله استعفاء پخپله یاد دربار د وزیر په لاس جرګې ته وړاندې کوي . که لوی جرګه تصدیق وکړي چې د باچا په خپله خوښه استعفاء کړې ده نو د دغه جرګې د تصدیق له تاریخ نه د باچا استعفاء نافذه کتل کیږي .

اتلسمه - د باچا د استعفاء یا مړینې په وخت کې د باچايي دهغه مشر ځوی ته پاتې کیږي .

که چېرې د باچا په مشر ځوی کې هغه شرطونه پورته نه وو چې په دې اساسي قانون کې ښودل شوي دي نو بیا باچايي دهغه د وېش ځوی او همداسې ورسې نور وځانونه پاتې کیږي .

نولسمه ډله - کچهري باچا مړشي يا استعفاء وکړي او د باچايي په
 شرطونو برابر خوي ونه لري نو باچايي د باچا په
 ورونيو کښې تر ټولو مشر وروسته پاتې کيږي .
 کچهري باچا په مشر ورو کښې د باچايي شرطونه
 پوره نه وي نو ده ته چه کوم يو وروسته د عمر په لحاظ
 زيات نژدې وي باچايي هغه ته پاتې کيږي او
 همدغسې تر اخره درومي .

کچهري باچا د باچايي په شرطونو برابر يو وروسته
 ونه لري نو پر خاي ناست به يې داعلي حضرت
 محمد نادر شاه شهيد د نايرنه اولاد له تېره غوره
 کيږي . په داسې حالت کښې د باچا انتخاب
 د لويې جرگې ، دستري محکمې له غړو او د حکومت
 د يو جوړ شوي مجلس له خوا کيږي .
 کچهري باچا مړ نو د مجلس به د مړينې دويم ځي
 له تاير مخه به پنځلسو ورځو کښې دننه او که استعفا يې
 کړې وه نو د هغې نافذ کېدو د تاير مخ نه پس به يو وروسته

دنده دصدا عظم له خوا جوړېږي .

په دې مجلس کېنې فيصله دحاضر غړو دراوپه اکثریت کېږي او فيصله دهغه چاله منښت نه پس چه دباچا په حیث غوره شوی دي نافذ کڼل کېږي .
دباچا دمړینې یا داستعفاء دنافذ کېدو له نیتې نه دهغه پرځای ناست تر غوره کېدو پورې ددې بار وزیر دباچا نائب کڼل کېږي .

شلمه ماده - کله چه باچا دهیواد نه دباندې دسفر تکل وکړي نو یو یا څو کس د خپل وکیل په توگه ټاکی .
دغه کس یا کسان دباچا په غیاب کېنې دهغه واک اختیار په حدودو کېنې دننه چه باچا ورته ورکړي دي باچائی چارې ددې اساسي قانون د حکمونو سره سمې دباچا په وکالت پرځای کوي .
دغه کسان د وکیل په توگه نه شی ټاکل کېدی .
۱- صدرا عظم .

۲- داولسې جرگې مشر .

۳- د مشرانو جرگې مشر .

۴- قاضي القضاات .

يو ویشتمه ماده - کله چه باچا مرثي اودهغه پر خای ناست لا د خپل
عمر شل کاله پوره کړي وي نو ترخوپوړي چه
دغه عمر ته رسېږي ملکه د باچايي چارو نیا بت
په غاړه اخلي . که چېرې ملکه نه وي نو هغه مجلس
چه په نولسمه ماده کېږي یاد شوی د علي حضرت
محمد نادر شاه شهید د نارینه اولاد له تېره
يوکس د باچا د نائب په توگه غوره کوي .

دوه ویشتمه ماده - کله چه باچا استعفاء وکړي اودهغه پر
خای ناست د خپل عمر شل کاله نه وی پوره
کړي نو ترخوپوړي چه دی دغه عمر ته رسېږي
هغه مجلس چه په نولسمه ماده کېږي یاد شوی دی
دا علي حضرت محمد نادر شاه شهید د نارینه
اولاد له تېره يوکس د باچا د نائب په توگه غوره کوي .
در ویشتمه ماده - د باچا نائب او وکیل باید هغه شرطونه ولري

چه په اتمه ماده کېږي راغلي دي .
 د باچا نائب باچائي چارې د دې اساسي قانون
 د حکمونو سره سمې په ځای کوي .
 که د باچا نيابت د ملکې په غاړه وي ملکه دهغه
 صلاحيت نه چه د نهمې مادې په دوهمه فقره کېږي
 ياد شوی دی د حکومت په مشوره استفاده کوي .
 د باچا نائب چه څو پورې دا عهد په غاړه لري
 پېل شغل باندې بوختيدلی نه شي .
 هغه څوک چه د دې اساسي قانون د يو وېشتمې او
 دوه وېشتمې مادې د حکمونو له مخه د باچا د نائب
 په توگه ټاکل کېږي هيڅکله د افغانستان د باچا
 په توگه انتخابيدلی نه شي .
 د باچائي د نيابت په دوره کېږي د دې اساسي قانون
 د باچا د فصل هغه مادې چه پر ځای ناست پورې
 تعلق لري تعديل کېدلی نه شي .
 خليفه شتمه ماده - د باچا ځوی ، لور ، ورور ، خور او دوی شخړې

او مړونه او ځامن اولونې او د باچا تره او د تره ځامن
باچائي کورنۍ ده .

د دولت په رسمي تشریفاتو کې باچائي کورنۍ پېلچا
او ملکه پسې جوخت ځای نیسي .

د باچائي کورنۍ لکښت د باچائي لکښتونو په
بودجه کې ټاکل کېږي .

لقبونه یوازې د باچائي کورنۍ د پاره دي او د
قانون د حکمونو سره سم ټاکل کېږي .

د باچائي کورنۍ غړي په سیاسي کونډونو کې
ګډون نه کوي او دغه وظيفې په غاړه نه اخلي .

۱- صدارت عظمی یا وزارت .

۲- د شوري غړیتوب .

۳- دسترې محکمې غړیتوب .

د باچائي کورنۍ غړي خپل حیثیت د باچائي کورنۍ

د غړو په صفت ترخوچه شوندي وي ساتي .

دیرم فصل
د خلکو اساسي حقون او وظيفې

18

ACKU

دیرم فصل د خلکو اساسی حقونه او وظیفې

ننځ ویشتمه ماده - د افغانستان ټول خلک یې له هېڅ قسم تبعیض او امتیاز نه د قانون پر وړاندې یوشان حقونه او وظیفې لري .

شپږ ویشتمه ماده - آزادې د انسان خلای وړکړی حق دی .
دا حق یې د نورو له آزادۍ او عمومي بشپړونه
چه قانون بشودلی دي نورې پولې نه لري .
د انسان آزادې او کرامت د بلوسې نه په امن دي او
بېلتون قبلوي . دولت مکلف دی چه د انسان
آزادۍ او کرامت ته په درناوي وگوري او حمایت یې
وکړي .

هېڅ کړه جرم نه کتل کېږي مگر هله چه دیو داسې قانون
په موجب جرم وبلل شي چه د دغه کار له کولونه
مخکې نه نافذ شوی وي .
هیچاته سزا نه شي ورکوله کېدی مگر هله چه یوې اګنې

محکمې پرې د ښکاره او حضورې محاکمې نه پس
حکم صادر کړي وي .

هیڅا ته جزانده شي وړکول کېدی مکردهغه
قانون د حکم سره سم چه د دغه تهمتي کار
له کولو نه به ومبی نافذ شوی وي .

هیڅوک به قانون له حکم تعقیب کېدلی یا نیول
کېدلی نه شي .

هیڅوک توقیف کېدلی نه شي مکرده واکمني محکمې
د حکم او د قانون د حکمونو سره سم .

د غاړې خلاصون اصلي حالت دی خو پورې
چه تورن د محکمې له خوا په قطعي پرېکړه محکوم علیه
نه شي بېکناه کول کېږي .

جرم د هر چا خپل ځاني شی دی د تور تعقیب
نیول ، توقیف او سزا وړکول بل هیڅ چاته نه غږېږي .
د انسان کړول جواز نه لري . هیڅوک نشي کولی چه
حتی له چانه د حقایقو د څرکندولو په غرض هم

هغه وکړي اويایې دکړولو امر وکړي، که څه هم
 دغه سړي د تعقيب لاندې وي يانې ول شوی يا
 توقيف شوی يا پرې د سزا حکم ختلی وي .
 له انساني کرامت نه مخالفه سزا ټاکل جواز نه لري .
 هغه اظهار چې له تورن يا بل سړي نه په اکراه وختي
 اېتبار نه لري .

په جرم باندې اقرار کول هغه اعتراف ته وائي چې
 تورن ئې په روغ عقل او په خپله خوښه د هغه جرم
 په کولو باندې چې د قانون له مخه پدې پورې
 تړل شوی وي د يوې واکمنې محکمې په
 وړاندې وکړي .

هر څوک حق لري چې د هغه تور د لرې کولو په
 غرض چې د قانون له مخه پرې تړل شوی وي د
 ځان د دفاع د پاره وکیل ونيسي .

د يو چا پور وېرې کېدل د پور وېرې آزادي
 د سلېدو يا کمېدو سبب کېدی نشي .

دپور وېستلو لارې چارې د قانون له خوا بنودلې
کيږي .

هر افغان حق لري چه دخپل دولت د سيمې حالت
لارشي او هلته استوگنه غوره کړي مگر بې له هغو
خايو څخه چه قانون منع کړي وي . همدارنگه

هر افغان حق لري چه د قانون د حکمونو سره سم
د افغانستان د باندې سفر وکړي او پرته افغانستان

لارشي . هيڅ افغان په افغانستان کېدې نشه او د
افغانستان نه دباندې په شرمو محکومولی نشي .

اووه ويشتمه ماده - هيڅ افغان د يو جرم په تور بهرني
دولت ته سپارل کېدی نشي .

اووېشتمه ماده - د هر چا تا توبي د بلوسې نه په امن دي هيڅو

حتي دولت هم دا وسېدونکي دا جازې يا

ديوې واکمني محکمې له حکم پرته او بې د هغو

حالا تو او لارو چارو نه چه په قانون کې څرگند

بنودل شوي دي د چا تا توبي ته ننوتلی وهغه

لتولی نه شی .

د څرګند جرم په وخت کې مسئول مأمور د یو چا
پاتوې تېرې دهغه یاد محکمې له مخکې اجازه نه شي
پخپل مسئولیت ننوتی شي او هغه لتولی شي خوږه
مأمور په دې مکلف دی چه د ور ننوتلو یا لتولو نه
پس د قانون د خوا په بنود لې موده کې نه د محکمې
فیصله لاس ته راوړي .

نویستماده - ملکیت د بلوسې نه په امن دی .

د هیچا ملکیت د قانون د حکم او دیوې واکمنې
محکمې د فیصلې نه پرته مصادره کېدی نه شي .
د یو چا د ملکیت استملاک یوازې د عمومي ښېګړو
د پاره د عادلانه پېشکې عوض په بدل کې د
قانون د حکم و نوسه سم جواز لري .

هیڅ څوک به له قانون نه د ملکیت له اخستو
او تصرف څخه منع کېدی نه شي . د ملکیت
د استعمال لاره د عامو ښېګړو د تامین د پاره

د قانون له پلوه تنظيم او بنود ل کيږي .
د چار شتمنۍ پلټنه او د هغې اعلان يوازې د
قانون په حکم کېدای شي .
بانديني دولتونه او اتباع په افغانستان کې د عقي
مالونو د ملکيت حق نه لري . د بهرنو ملکونو په
سياسي نمايندگيو باندې د بامثل چال چلند
په اساس او په هغو بين المللي مؤسسو باندې چې
افغانستان پکې غړيتوب لري د حکومت په
خوښه عقيري مالونو پلورل کېدای شي .
دېر شمهاده - د هېواد د خبرې ازاړې او پټوالي د بلوسې په
امن دی ، دا مخا به په ليک وی ، که په تېلفون
که په تېلگراف او که په کوم بله وسيله .
دولت د چار د خبرې د لټون حق نه لري مگر
د يوې واکمنې محکمې د فيصلې او د قانون د حکمو
سره سم .
په سملاسي حاله توکې چې قانون بنود لي دي

مسئول مأمورین له دې چلوړې د محکمې نه اجازه
واخلي پخپل مسئولیت کولی شي چه مخا برې
ولتوي. دغه مأمور به دې مکلف دېچ د پلټنې
شخړه وروسته په هغه موده کې چې قانون شوې له
د محکمې فیصله حاصله کاندې .

یو دېر شمېره - د فکر او بیان آزادي د بلوسې نه په من ده .
هر افغان حق لري چه د قانون د حکمونو سره سم
په وینا، لیکنه، تصویر او یا داسې نورو وسیلو
خپل فکر خړکند کړي .
هر افغان حق لري چه مطالب د قانون د حکمونو
سره سم بې دېچ پلومړی ئی دولتي مقامونو ته
وښیئ چاپ او نشر کاندې .
د عمومي چاپخانه نو د تاسیس او د مطبوعاتو خپرو
اجازه او امتیاز د قانون د حکمونو سره سم
یوازې د افغانستان اتباعو او دولت ته ورکول
کېږي .

درېد یو او تیلو وژن د عامو خپرونکو کارخو ته سپیس

او چلول یوازې پر دولت پورې اړه لري.

دوه دېرشماده - د افغانستان اتباع حق لري چه د روا او

سوله ناکو مقصد ونو پوره کولو د پاره د قانون

د حکمونو سره سم د دولت د مخکنۍ اجازې نه

پرته بې وسلې ټولنه وکانه دي.

د افغانستان اتباع حق لري چه د مادي يا معنوي

مقصد ونود پوره کولو د پاره د قانون د حکمونو

سره سم ټولنې جوړې کړي.

د افغانستان اتباع حق لري چه د قانون په

حکمونو برابر سياسي گوند ونه جوړ کړي خو

پر دې شرط چه:

۱- د گوند هدف - فعاليت او هغه مفکورې چه

چه د گوند ونو تشکيلات پرې بناء شوي وي

د دې اساسي قانون له ارزښتونو سره

تناقض ونه لري.

۲- دګوند تشکيلات اومالی درکونه په ډاګه وي .
هغه ګوند چه دقانون په حکم برابر جوړشوی وي
دقانوني موجباتو اوستري محکمې له حکم پرته
رنګېدلی نه شي .

دريې پرشماده - هېچاته چه د ادارې له پلوه بې موجه تاوان
واوړي دتاوان داخستلو حق لري اوکولی شي
چه دتاوان اخستلو دپاره په محکمه کېنې عوی
راولاره کړي .

دولت دهغو حالاتونو پرته چه قانون بې
خرکندويي بې دواکمنې محکمې له حکم دخپلو
حقونو دتحصيل اقدام نه شي کولی .

خلو د پرشماده - تعليم دافغانستان دتولو وګړو حق دی
اود افغانستان ددولت اواباعول خوا وړيا
برابري .

په دې برخه کې د دولت هدف یوې داسې
مرحلې ته رسیدل دي چه دافغانستان دتولو وګړو

دپاره پکې د قانون د حکمونو سره سم د ښوونې
اور روزنې مناسبې آسانتياوې راغونډې شي .
دولت مکلف دی چې په ټول افغانستان کې
د پوهنې د متوازن تعميم دپاره مؤثر پروگرام
وضع او تطبيق کړي .

د ښوونې او روزنې لارښودنه او څارنه د دولت
وظیفه ده .

لومړنۍ ښودنې د ټولو ماشومانو د پاره پېغو
ځایونو کې چې وسیلې یې د دولت له خوا
برابري شوې وي حتی دي .

د لویو عمومي تعلیم د مؤسسو جوړول او
چلول یوازې د دولت حق او وظیفه ده .

ددې نه وراخوا د افغانستان اتباع حق لري چې
اختصاصي یا دليک لوست دښود و دپاره
ښوونځی جوړکړي . دداسې ښوونځیود
جوړونې شرطونه ، تعلیمي نصاب او پکې نږدې کړي

شرائط د قانون له پلوه ښودل کېږي .
 حکومت کولی شي چې د قانون د حکمونو سره سم
 خارجي کسانو ته د خصوصي ښوونځیو د
 جوړولو اجازه ورکړي . د داسې ښوونځیو نه
 یواځې خارجي کسان فایده اخستی شي .
 پنځه پر شتمنۍ - دولت موظف دی چې د ملي ژبې پښتو
 د انکشاف او تقويې د پاره موثر پروګرام جوړ
 او تطبیق کړي .
 شپږ پر شتمنۍ - دولت موظف دی چې تر خپله وسه د
 ټولو افغانانو د پاره په متوازن ډول د نافرغیو
 د مخنیوي او علاج وسیلې برابرې کړي . په
 دې برخه کې د دولت هدف یو داسې پلټون
 رسېدل دي چې د دروغتیا مناسبي اسانۍ
 پکې د افغانستان د ټولو وګړو د پاره برابرې شي .
 اووه پر شتمنۍ - کار د هر افغان حق او د غاړې فرض دی
 چې د کولو وس ئې لري .

د کار تنظیم دپاره چه کوم قوانین جوړېږي هغو
لوی هدف یوې داسې مرحلې ته رسیدل دي
چه د کار پکړو د بېلو بېلو د لو حقونه او سپکړي
پکې خوندي شي، د کار مناسب حالات را
پیدا شي او د کار پکړو او کار فرمایانو تر منځ
روابط په عادلانه او پرمخ تللي ډول تنظیم شي.
د افغانستان اتباع د اهلیت له مخې او د قانون
د حکمونو سره سم دولت خدمت پاره منل کېږي.
د کار او کسب غوره کول په هغو شرطونو کېږي
دنه چه قانون ټاکلي دي آزاد دي.

بېکار که د دولت د پاره هم وي ناروادی د.
بېکار بندېز د هغو قوانینو د عملي کولو په لټه کېږي
چه د عمومي بېکاريو په نیت د یوځای کار د
سمیت دپاره جوړېږي کوم خنډ نه
راپورته کوي.

اتدېر شمهاده - هراfgان مکلف دي چه دولت ته مالیه

او محصُول وړکړي. هيڅ قسم ماليه او محصُول
بې د قانون له حکمه نه شي ترل کېدی. د ماليې
او محصُول انداز او د وړ کولو لارې چارې
پې د اجتماعي عدالت سره سم د قانون له خوا
بنودلې کېږي. دا حکم په خارجي اشخاصو
باندې هم چلېږي.

نډېر شمهاده - د هیواد ستر د دفاع د افغانستان د ټولو
اتباعو سپېڅلی وظيفه ده. د افغانستان
ټول اتباع د قانون د حکمونو سره سم عسکري
خدمت په کولو مکلف دي.

خلوېښتمې ماده - د اساسي قانون په حکمونو سم چلېدل
د باچا سره وفاداري او د هغه د راوې کول،
قوانينو ته غاړه اېښودل، د عمومي نظم او
امن خيال لرل، د هیواد د ښېکړې ساتل او
په ملي ژوند کې کېدونکي د افغانستان
د ټولو خلکو وظيفه ده.

32

ACKU

33

خلو و فصل
شوری

خلوړم فصل

شورې

يو خلوړېښتم ماده - شورې د افغانستان د خلکو د ارادې

څرگند وي ده او د ټول ملت نمايندگي کوي.

د افغانستان خلک د شورې له لارې د مملکت

په سياسي شتون کې برخه اخلي.

د شورې هر غړی که څه هم له يوې ټاکلې

سېمي شخړه غوره شوی درايې د څرگندولو

په وخت کې د افغانستان عامې سپېکري په

نظر کېږي نيسي.

دوه خلوړېښتم ماده - شورې دوی ټولنې لري، اولسي

جرکه او مشرانو جرکه.

دري خلوړېښتم ماده - د اولسي جرکې غړي د آزادو، عامو

پټو او سېما سمو انتخاباتو په ذريعه د قانون د

حکمونو سره سم د افغانستان د خلکو له خوا

غوره کېږي.

ددې مقصد دپاره افغانستان په انتخابي ونډو
وېشل کيږي. د ونډو نومبر ۱۵ او سیمه د قانون
له مخه ټاکل کيږي.

د هر ونډ یو وکیل غوره کيږي.
د وکالت دپاره هر ملا تر ۱۰۰۰۰۰ پخپل وند کې
د قانون د حکمونو سره سم تر ټولو زیاتې رایې
وکتی وکیل بلل کيږي.

خلو خلو بېستماده - د اولسي جرگې غړي د خلورو کلونو
دپاره چریوه تقنیني دوره ده غوره کيږي.
که چېرې شوې د دې اساسي قانون د حکمونو
سره سمه نرنگه شي نو نوې اولسي جرگه د یوې
تقنیني دورې دپاره غوره کيږي، خود پای ته
رسېدلو نیت ته به یې په داسې ډول تیارېږي
چې ورسې او لسي جرگه جوخته په هغه نېټه
پرانستله شي چې په نهه پنځوسمه ماده کې
ټاکل شوې ده.

پنځه څلوېښتمه ماده - د مشرانو جرگې غړي پدې طريقه

ټاکل کېږي او غوره کېږي؛

۱- د يوه برخه غړي د پوهو او انرېښتوالو

کسانو له منځه د باچاله خوا د پنځو کلونو

د پاره ټاکل کېږي.

۲- پاتې دوه برخې غړي پدې شان

غوره کېږي؛

الف - د هرو ولايت جرگه د خپلو غړو له منځه

يو تن د درې کلونو د پاره د مشرانو

جرگې په غړيتوب غوره کوي.

ب - د هرو ولايت استوگني د آزادو،

عامو، پتو او سما سمو انتخاباتو

په لایروکس د خلورو کلونو د پاره

د مشرانو جرگې په غړيتوب غوره کوي.

شپږ څلوېښتمه ماده - د انتخاب کوونکو شرطونه د انتخاباتو

په قانون کېښودل کېږي.

هغه کسان چه د شورې په غړيتوب ټاکل کېږي
يا غوره کېږي په کار دي چه د انتخاب کوونکو
په شرطونو سر پر دغه صفتونه هم ولري ؛
۱- د شورې په غړيتوب باندې ټاکل کېدو
او يا غوره کېدو نه لومړې يې لږ تر لږه لس کاله
پخوا د افغانستان د دولت تابعيت حاصل
کړې وي .

۲- د دې اساسي قانون د نافذ کېدو نه وروسته
د محکمې له خوا د سياسي حقونو څخه په
محرومي محکوم شوی نه وي .
۳- په ليک لوست نه پوهیږي .

۴- د اولسي جرگې غړوبه د انتخاب په وخت کې
د خپل عمر پنځو شتم او د مشرانو جرگې
غړوبه د ټاکل کېدو په وخت کې د خپل
عمر دېر شتم کال پوره کړې وي .

اووه څلوېښتمه ماده - د حکومت مشرانو غړي - قاضيان -

دارد و منصبداران او افراد - مامورین او نور

اداري کار کوونکي د خپلو وظيفو د چلولو

په وخت کېنې د شوري په غړيتوب ټاکل

کېدی يا غوره کېدی نشي .

۱۱. خلوېښتم ماده - هېڅوک په يو وخت کې د دوو امر وېرو

غړي کېدی نشي .

۱۲. خلوېښتم ماده - د دې اساسي قانون د حکمونو له

رعایت سره انتخابات د قانون د حکمونو

سره سم کېږي .

۱۳. اولسي جرگې د تقنيني وړي په وړستو

د دوو کلونو کېنې د انتخاباتو د قانون د تعديل

پېښهاد د هېڅ يوې جرگې د کار پر فېهرست کېږي

نشي داخلېدی .

۱۴. پنځوسمه ماده - د هرې جرگې د غړيتوب وېش چې هم غېږکې

د کره کتنې لاندې نيولې کېږي .

د وېشودو کره کتنې لارې چارې د هرې جرگې

د داخلي وظيفو په اصولو كېنيږي ښودل كيري .
 يو پنځوسم ماده - د شورې هيڅ يو غړي دهغي نظرې
 له كبله چه دخپلې وظيفې د پرځاى كولو په
 وخت كېنيږي د ننه په شورې كېنيږي يا باندې
 ښكاره كوي د عدلي تعقيب لاندې نه راځي .
 كه چېرې د شورې په يو غړي باندې د يوه
 تور پورې شي نو مسئول مامور د دغې
 پېښې خبر هغي جرگې ته وركوي چه دى پكېنيږي
 غيرتوب لري او پس له هغه چه د جرگې دوه
 برخې غړي اجازه وركاندې تورن د عدلي
 تعقيب لاندې راځي .

جرگه كولى شي چه خپله اجازه د دوو برخو
 غړو په اكثريت بېرته واخلي .

د څرگند جرم په باب مسئول مامور كولى شي
 چه تورن بې د هغي جرگې د اجازې نه چه
 دى ئې غړى دى د تعقيب لاندې راوړي

اووځي نيسي .
 که چېرې عدلي تعقيب قانون له مخې د توقیف
 غوښتنه کوله نوموړي مامور مکلف چې په سمه توګه
 هڅې وکړي چې خبر ورکړي چې دی څه غواړي
 او که نوموړي جرګه اجازه وکړي نو تورن توقیف
 کیدلی شي .

که چېرې تور په داسې وخت کې پېښ شي چې
 جرګه خوره شوې وي نو د توقیف اجازه
 د جرګې له ادارې هیئت نه غوښتل کېږي
 او د هیئت فیصله د جرګې لورې راتلونکې
 غونډې ته د پریکړې د پاره وړاندې کېږي .
 دوه پنځوس مهاله - د شورې غړي په بله چاره بوختېدلای شي .
 که څه او نورې آزادې چارې د دې حکم
 لاندې نه راځي .

دري پنځوس مهاله - د شورې د غړو د پاره د قانون د حکم
 سره سم مناسب معاش ټاکل کېږي .

خلو پنځوسم ماره - د شورې هريو غړي حق لري چه
 پنځله جرگه كېنې دهغه موضوع په باب چه
 خبرې پرې روانې وي خپله نظريه د داخلي
 وظيفو په اصولو برابرې شړ كنده كړي .
 پنځه پنځوسم ماره - دواړه جرگې په يو وخت كېنې بېلېلې
 غونډې كوي .

مشرانو جرگه كولى شي چه د دولتي بودجې
 د پېشنه د دكتې د پاره دا ولسي جرگې د
 رخصتۍ په موده كېنې خپله فوق العاده
 غونډه وكاندي .

كله چه تقنيني دوره يا كلنې غونډه د باچاله پلوه
 پرانستله كېږي دواړه جرگې شريكه غونډه
 كوي .

شپږ پنځوسم ماره - حكومت كولى شي چه د هرې يوې جرگې
 په غونډه كېنې شريك شي .

هره جرگه كولى شي چه خپلې غونډې ته صدر اعظم

يا د حکومت غمري راوغواړي .
 اووه پنځوسم ماده - د دواړو جرگو مباحثه بشکاه وي
 مگر هله نه چه د حکومت مشر د جرگې مشر
 يا البز تر لږو د جرگې لس تنه غمري داغوښتنه
 وکړي چه جرگه دې پته وشي او جرگه دا
 غوښتنه ومني .
 جرگه کولی شي چه د دوه برخو غړيو پاکښت
 هغه مباحثه پته شروع شوی وي بېرته
 بشکاه کاندې .
 د هرې جرگې د مباحثې جريان بې ثبتيږي .
 هيڅوک په سر نه وړي د شورا د پره خا ته
 ننوتلای نه شي او که څوک د دې حکم مخالفت
 وکړي د قانون د حکمونو له مخه سزا ورکول شي .
 اته پنځوسم ماده - بې له هغو حالاتو چه حکم ئې په دې
 اساسي قانون کې څرگند ذکر دی د هرې
 جرگې فيصله د حاضر و غمړو د رایو په

اکثریت کی بری .

نہ پنحوسہ مادہ - ہر جرگہ پہ ہر کال کبھی یوہ عادی غوندہ کوی
چہ د میزان پہ دوه ویشتمہ ہنتہ شروع کی بری .
دکلیو غوندہ و شمار د قانون لہ پلونیہ تبدیلی شی
او پہ دی صورت کبھی غوندہ ی شروع ہنتہ
او د غوندہ ی مودہ د قانون لخواہنو لہ کی بری .
دہری جرگی دکا مودہ پہ کال کبھی اووہ
میاشتی دہ .

دکا د غوبشتی پہ صورت کبھی ہر جرگہ کولی شی
چہ دامودہ نورہ ہم او بزدہ کری .

درختی پہ وخت کبھی د باچا پہ امر د حکومت
یاد د وارو جرگو شخہ دیوی د مشیرا دیوی جرگی
د پنجمی برخی غرو پہ غوبشتنہ شو ی فوق العادہ
غوندہ دائرہ دلی شی .

فوق العادہ غوندہ دہغہ باچائی فرمان پہ
ذیرہ ختمی بری چہ د وارو جرگو د مشرانو سر

له سلاڼه وروسته راوونځي .
 شپېتمه ماده - د مشرانو جرگې مشر د دغه جرگې د غړوله
 منځه د باچاله خواتيا کلي کيږي .
 اولسي جرگه د خپلو غړوله منځه يو کس د مشر
 په توگه غوره کوي - هره جرگه د خپلو غړوله
 منځه د مشر لومړي نائب ، يو دوهم نائب ، يو
 منشي او يو د منشي نائب غوره کوي .
 دغه پورتنی کسان د جرگې اداري هيئت دي .
 دا اولسي جرگې اداري هيئت د تقينې د وړي
 په اول سرکښې غوره کيږي .
 د مشرانو جرگې د مشر نائبان ، منشي او نائب
 منشي د هر کال د غونډ وپه سرکښې د يو کال د پاره
 غوره کيږي .
 د هرې جرگې مشر د جرگې مباحثه اداره کوي او
 د جرگې په دېره حاي کيږي د نظم او قلاصه ساتلو
 د پاره ضروري انتظام کوي .

دمشر نورې وظيفې د داخلي وظيفو په اصولو کې
بشودل کېږي .

دمشر په غياب کېې اول نائب او که هغه وي
دوهم نائب د مشر وظيفه چلوي .

دهرې جرگې منشي د جرگې مباحثې ثبتوي
او د جرگې دارالانشاء د چارو انتظام کوي .

د منشي په غياب کېې نائب هغه وظيفه چلوي .

يوشپږتمه ماده - هر جرگه د بحث لاندې موضوعاتو

د پراخې وکړه کتنې د پاره د داخلي وظيفو

د اصولو په حکمونو برابر ټولگي جوړوي .

دوه شپږتمه ماده - هر جرگه دخپلو داخلي وظيفو

اصول جوړوي .

درې شپږتمه ماده - شورې د باچا په امر ماتېدلی شي .

په يوسل او يوې شتمه ماده کېې د بيان شوي

حالت له مخه د شورې ماتېدل هر وړ دي .

د شورې په ماتېدو کېې د مشرانو جرگې غیر

انتخابي غمري هم شامل دي.

خلو شپږمه ماده - شورې د افغانستان د حياتي چارو د

تنظيم د پاره د دې اساسي قانون په حکمونو

برابر قوانین جوړوي. هېڅ قانون نه شيولی

چه د اسلام د سپېڅلي دين له اساسونو او د

نور و هغو ارزښتونو مناقض وي چه پدې

اساسي قانون کېږي راغلي دي.

د بین الدول معاهدو تصدیقول، خارج

د افغانستان د اردو د ټولکولیرل، دیسو

خپرولو او پورا خستلو اجازه ورکول او

داسې امتیازونه ورکول چه په ملی اقتصاد کې

اهمیت لري او انحصار هم پکېږي شامل دی

د شورې په واک اختیار کېږي دي. هغه امتیازات

چه ورکول ئي د شورې په صلاحیت کېږي دي

د قانون له پلوه بنودل کېږي.

پنځه شپږمه ماده - حکومت اولسي جرگې ته مسئول دی.

شپږ شپږمه ماده - د اولسي جرگې غړي کولی شي چه د حکومت نه
څرگندتيا وغواړي . د حکومت د ورکړې
څرگندتيا په باب مباحثه د جرگې په فيصله
پورې اړه لري .

اووه شپږمه ماده - د شورې غړي کولی شي چه د صدر اعظم
يا وزيرانو څخه په ټاکلومو موضوع کا نوکښي پوښتنې
وکړي .

له چانه چه پوښتنه شوې وي هغوی د خولې
يا ليکلي جواب په ورکولو مکلف دي - دا
جواب د بحث لاندې نه شي راتلای .

اتشپږمه ماده - اولسي جرگه واک لري چه د خپلو وزير
برخه غړو په پېشنهاد د حکومت د چارواکو
دادارې د اجرآتو د کتنې او څېړنې دپاره
د څېړنې ټولگي وټاکي .

د څېړونکي ټولگي جوړېدنه او د هغه ټاکل
د داخلي وظيفو په اصولوکښې ښودل کېږي .

نښپلم ماده - دهغو حالاً تون پرته چه په دې اساسي قانون کې
 دهغو د پاره د عمل خاصې لارې چارې ښودلې
 شوې دي قانون هغې مصوبې ته وائي چه
 دواړو جرگو په کډه منلی وي او باچا
 بشکوللی وي .

په کومه برخه کې چې داسې مصوبه نه وي هلته
 قانون د اسلامي شريعت د حنفي فقهې حکمونو ته وائي .
 او ياومه ماده - د قانون جوړولو پېشنهاد د حکومت يا
 د شورې د غړو له خوا کيږي او د قضائي
 چارو د سمون په برخه کې د سترې محکمې
 له خوا کېدی شي . د بودجې او مالي چارو
 په باب د قانون جوړولو پېشنهاد د يوازې
 حکومت کولی شي .

يو او ياومه ماده - د قانون جوړولو پېشنهاد د حکومت
 يا سترې محکمې له خوا په دواړو جرگو کې
 هرې يوې ته وړماني کېدی شي .

دوه اويا و ماده - کچېرې د قانون د وضع کولو پېشنهاد
 د دواړو جرګو نه د يوې جرګې د غړو له خوا
 وشي او همدغې جرګې لس تنه غړي پکې
 مرسته وکړي نو پس له هغه کاره فهرست کېږي
 نيول کېږي .

کچېرې د قانون جوړولو پېشنهاد کېږي
 دنوې بودجې يا د دولت په عايداتو کېږي
 د کيې راوستلو سپارښتنه شوې وي نو
 پر دې شرط د کار په فهرست کېږي لا شي
 چه د پېشنهاد په متن کې د دغه تاوان پور کولو
 لارې چارې ښودل شوې وي .
 د
 دسترې محکمې له خوا د قانون جوړولو پېشنهاد
 د دې حکم لاندې نه راجي .

درې اويا و ماده - کله چه د قانون جوړولو پېشنهاد د
 يوې جرګې د کار په فهرست کېږي اخستې
 نولوې خپلې جرګه کې ته سپارل کېږي

او پس له هغه چجرکه کی پرې خپله نظریه
 څرگنده کړې دغه پېشنهاد او دجرکه کی
 نظریه دجرکې په وړاندې لوستل کړې
 او مباحثه پرې کړې - وپرسې دهرې
 مادې په باب رایې غوښتلې کړې او بیا
 پېشنهاد په دوهم وار لوسته شي او په
 یوځای ډول دهغه د منلو یا نه منلو په باب
 رایې اخستلې شي .

څلور او یا ومه ماده - که چېرې دیوې جرکې تصویب
 د بلې جرکې له پلوه ونه منل شي نو د دغه
 اختلاف د لرې کولو د پاره د قانون په
 حکمونو سم د دواړو جرکو د غرونه په
 برابر شمېر یو کډه لیت جوړېږي - هیئت
 فیصله د باچاله شکولو وروسته نافذه
 کښل کړي .
 خو که دغه هیئت ونه کولای شو چې اختلاف

لري کړي نو تصویب نامنلی بلل کيږي او که
چېرې داسې وي چه تصویب اولسي جرگې
له خواشوی وي نو د اولسي جرگې نوې
تقیني دوره کولی شي چه هغه د غړو د
رایو په اکثریت بیا ومني. دا تصویب یې له
دې چه د مشرانو جرگې ته وړاندې شي
د باچا په بشکولونو نافذ کول کيږي.

که چېرې د دواړو جرگو ترمنځ اختلاف د
مالي قوانینو د پېشنهاد په سر وي نو که کد
هیئت د دغه اختلاف په لري کولو بریالی
نه شي اولسي جرگه کولی شي چه دغه پېشنهاد
پخپله راتلونکې غونډه کې د غړو د رایو په
اکثریت بیا ومني.

پېشنهاد یې له دې چه د مشرانو جرگې ته
وښودل شي د باچا په بشکولونو نافذ کول
کيږي.

پنځه اوياوم ماده - د دولت بودجه د مشرانو جرگې له لاسه
 د دغې جرگې د مشورتي نظريې سره يوځا
 اولسي جرگې ته وړاندې کيږي . د جرگې
 مشر بودجه او د مشرانو جرگې نظريات
 خپلې جرگه کې ته سپاري . پس له هغه
 وړاندې په اولسي جرگه کې غوراو
 فيصله کيږي .

د ا فيصله بې له دې چه مشرانو جرگې ته
 وښودل شي د باچا په ښکولو نافذه کمنل
 کيږي .

د حکومت د انکشاف پلان په باب د اولسي جرگې
 خبرې اترې هم د دې حکم لاندې راجي .
 کله که د ځينو سببونو له کبله د بودجې تصويب
 د نوي مالي کال د شروع کېدو نه مخکې
 ونه شونود کالنی بودجې تر تصويب پورې
 د زړه کال د بودجې په شان چلند کيږي .

حکومت په دې مکلف دي چه د بودجي د پېشنهاد
وړماني کولو نه لږ تر لږه يو مياخکتې تېر کال د
بودجي غوټ پر پکړي حساب اولسي برکې ته
وړماني کړي .

شپږ اويا و ماده - کچې د مشرانو چرکه د اولسي جرگې يو
مصوبې باب د سېد ونه ورسته په شپږو مياخکتې
خپله فيصله کړي نو دغه مصوب منل شوې کړي .
درخت وړ د دغې مودې په حساب کيښي راځي .
اووه اويا و ماده - د شوي درخت يا انحلا په وخت کې
حکومت کول شي چه د خلور شپېتمې مادي د اولي
فقرې په ساحه کې د عاجلو چارو په لارې کولو
د پاره تقيني فرمانونه وباسي . د فرمانونه د باچاله
بنکولو ورسته د قانون حکم اخلي .
په کار دي چه دغه فرمانونه د شوي لومړني غونډ
لټاړيخ نه په دېر شوو رځو کې د ننه دننه شوي
وړماني شي او که شوي ئي ونه مني نو بيا ايتاړ لري .

۵۵

پنج فصل
لوحیہ برکہ

ACKU

ACKU

پنجم فصل لویہ جرگہ

اتہ او یا و مہ مادہ - لویہ جرگہ دشواری لہ غروا و ولا یاتو
دجرگولہ مشرانو سخہ جو پریری .

دشواری د ماتبد و پہ حالت کبھی دہنی
غری د لویہ جرگی د غرو پہ توکہ خیل
حیثیت دنوی شواری ترد ائربو
پوری ساتی .

نہ او یا و مہ مادہ - دنولسمی، یو ویشتی اودوہ ویشتی
مادی د حکمونو درعایت سرہ لویہ جرگہ
پہ باچائی فرمان دائریری .

اتیا و مہ مادہ - چہ لویہ جرگہ روانہ وی پہ غروئی
دیونچوسہی مادی حکم چلیری .

یو اتیا و مہ مادہ - د لویہ جرگی مباحثہ بہ بشکارہ وی
مگر ہلہ نہ چہ حکومت یا دجرگی شل تنہ
غری و غواری چہ جرگہ دی پتہ وی او

لوی جرگه داغوسبتنه و منی .
 دوه اتیاوممه ماده - داو لسی جرگې مشر او دهغه په
 غیاب کېنې د مشرانو جرگې مشر د لویې جرگې
 ریاست په غاړه لري .
 لوی جرگه په لومړۍ غونډه کېنې د خپلو غړو له
 منځه یو کس د منشي په توګه ټاکی .
 درې اتیاوممه ماده - دهغه حالت نه پرته چه پدې اسیا
 قانون کېنې څرګند یا د شوی دی د لویې جرگې
 فیصله حاضر غړو د رایو په اکثریت کېږي .
 ددې اساسي قانون د حکمونو د رعایت سره
 د لویې جرگې ټک لاند قانون له خوا بشپړول
 کېږي .
 څلور اتیاوممه ماده - لوی جرگه هغه واک اختیار لري
 چه پدې اساسي قانون کېنې ټاکل شوی دی .

۶۹

شیر و فصل
حکومت

ACKU

شپږم فصل حکومت

پنځه اتيا و مه ماره - د افغانستان حکومت له صدر اعظم
او وزيرانو څخه جوړېږي . صدر اعظم
د حکومت مشر او وزيران يې غړي دي .
د وزيرانو شمېر او د هغوی وظيفې په
قانون کېښودل کېږي .

شپږ اتيا و مه ماره - هر هغه څوک چه د دې اساسي قانون
د حکمونو له مخه دا ولسي جرگې په غړيتوب
باندې د غوره کېدو د پاره جوړه وي هغه
د حکومت د مشر يا غړي په توگه ټاکل
کېدای شي .

د حکومت مشر به افغان زېږېدلی وي .
د حکومت مشر او غړي يې د شورې له
غړو او شورې نه بهر ټاکل کېدای شي .
د شورې هر غړي چه د حکومت د مشر يا

غري په توگه وټاکل شي په شورې کښې خپله
چوکۍ له لاسه ورکوي .

او ۵ اتياومه ماده - صدر اعظم او وزيران د خپلو
وظیفو چلولو په موده کې په نور وچارو
نه شي بوختېدلی .

۶ اتياومه ماده - د حکومت د مشرانو غړو د پاره سبب
معاش د قانون له مخه ټاکل کېږي .

۷ اتياومه ماده - حکومت د هغه چاله خواچه د باچا
له پلوه د صدر اعظم په توگه موظف
شوی وي جوړېږي .

۸ د حکومت غړي او تک لاره د صدر
اعظم

له خوا اولسي جرگې ته وړاندې کېږي

او جرگه د مباحثې نه پس په حکومت باندې

د باور په باب خپله فیصله کوي .

۹ د باور د راتلونکي وړ کولو په حال کې د حکومت

د مشرانو غړو د ټاکلو په باب باچا ئي

فرمان راوحي .
 ورپسي صدر اعظم دخپل حكومت ټك لاره
 د مشرانو جرگې ته وړاندې كوي .
 نوي يې ماده - كله كه حكومت د صدر اعظم د
 مړينې يا استعفاء له كبله په اسې وخت كې
 له منځه لاړ شي چه شورې ماته وي نو په
 باچائي فرمان نوي حكومت جوړېږي .
 د نوي تقنيني دورې په لومړي كښې
 صدر اعظم دخپل حكومت ټك لاره
 او د حكومت غړي اولسي جرگې ته وپېژني
 او د باور د رايې غوښتنه كوي .
 يونوي يې ماده - حكومت په دې حالتونو كښې
 له منځه ځي ،
 ۱- چه صدر اعظم استعفا وكړي يا ومړي .
 ۲- چه اولسي جرگه د حكومت نه خپل
 باور بېرته واخلي .

۳- چه د حکومت په مشر یا د حکومت په اکثریت
باندې د درې نوي يې مادې د حکم سره سم
دملي خیانت تور پورې شي .

۴- چه شورې ماته شي .

۵- چه د شورې تقنینی د ورهسته وسپري .
په وروستود و و حال تو نو کښې حکومت خت
دنوي اولسي جرگې د لومړي غونډې
سره سم له منځه ځي .

د استعفاء په صورت کښې حکومت هلته
له منځه ځي چه با چا ئې استعفاء ومني .
چه صدر اعظم و مري نو د وزیرانو له
ډلې نه یو وزیر د با چا په امر د صدر اعظم
وظیفه د نوي حکومت تر جوړېد و پورې
په غاړه اخلي .

په هغه صورت کښې چه حکومت د درې نوي
مادې د حکم سره سم د ملي خیانت په تور له

منځي لار شي نوهر خوك چر د با چاله پلوه
 د صدر اعظم په توگه وټاكل شي هغه
 د نوموړي تور په باب د لوڼي جرگې
 د فيصلې نه پس د اولسي جرگې تر لومړي
 غونډې پورې د باورد رايي حاصلونكې
 مخكې د صدر اعظم وظيفې په خاي كوي
 په نورو حالتونو كې له منځي تللي حكومت
 د نوي حكومت تر جوړېدو پورې خپل
 كار جاري ساتي .

دوه نوي يوده - له حكومت نه د باورد بېرته
 اخستلو رايه بايد خړكند او سمسروي
 د ارايه دهغو حكومتونو په باب چر دې
 اساسي قانون له نافذ كېدو وروسته
 د لومړيو دوه تقنيني وروپه موده كې
 منح ته راځي درايود دوه ثلثو په اكثريت
 او د ورپسې حكومتونو په باب د اولسي جرگې

دغړو درايو په اکثريت صاديرېږي .
 درې نوي يمه ده - که چېرې له ديرې برخې نه دا ولسي
 جرگې زيات غړي دملي خيانت په تور
 د صدر اعظم يا د حکومت د ټولو يا
 د زياتو غړو د محاکمه کېدو غوښتنه وکړي
 او ولسي جرگه دا غوښتنه رد و وېر خو
 غړو درايو په اکثريت ومني نو حکومت
 له منځه يي اولويه جرگه د خپل ونيکي هيئت د
 ټاکلو د پاره جوړېږي . که چېرې لوڼې جرگې
 د هيئت درا پور له کتنې وروسته د
 دوه ثلثو غړو درا يو په اکثريت د محاکمې
 اجراء لازم وکړله نو دا ولسي جرگې يون غړي
 ته وظيفه ورکوي چه په تور ن باندې په
 ستره محکمه کېږي عوي سوره کاندې .
 د پوښتنې فقرې حکم په هغه حالت کې هم
 چلېږي چه دملي خيانت تور په يوه يا څو

تنو وزیرانوچه شمېرې د حکومت د غړو
 له نیمایي څخه زيات نه وي پورې شوي وي
 د دې تور په نتيجه کې د تورن لاس له کاره
 ويستل کېږي مګر حکومت له منځه نه ځي .
 څلورنوي يمه ده - د دې اساسي قانون او نور قوانينو
 د حکمونو عملي کول ، د محکمو د قطعي
 پرېکړو عملي کول ، د عمومي نظم او امن
 ساتلو د پاره ضروري انتظام کول
 د دولت د مالي حالت سمون او عامه
 شتمني ساتل ، د خلکو اجتماعي - ثقافتي
 او اقتصادي حالت ښه کول ، د خپلواکۍ
 حفاظت ، د سيمې له تماميت څخه دفاع او
 په بين المللي ټولنه کې د افغانستان ښه کړه
 او حيثيت ساتنه د حکومت وظيفه ده .
 حکومت د خپلو وظيفو د سمون د پاره د قانون
 پر بنیاد مقررات جوړوي ، د امقررات

بايد چر دهیڅ قانون د عبارت او روح سره
تناقض ونه لري.

پنځه نوي يمه ماده - د وزيرانو ټولنه د حکومت سياست
لوېليکې ټاکنې او هغه مقررات تصويبوي
چې حکومت يې د جوړولو واک اختياري.
صدر اعظم د وزيرانو د ټولنې مشرتوب
کوي، د حکومت فعاليت اداره کوي او لاړښود کېږي
او په اجرا کې يې پورته راولي.
د پاچا او شوري سره د حکومت درابطې
ساتل هم د صدر اعظم وظيفه ده.
وزيران خپلې وظيفې د ادارې يوکونو
د مشرانو او د حکومت غړو په توګه د
صدر اعظم د امر او لاړښود يې لاندې
په هغه چوکاټ کېږي نه په خای کوي چې دې
اساسي قانون او قوانينو ټاکلې دي.
شپږ نوي يمه ماده - صدر اعظم او وزيران حکومت

دعمومي سياست له کبله په شريکه او دخپلو
ځانگړو وظيفوله بابت ځانداولسي کېت
مسئول دی .

صدراعظم او وزیران د حکومت
دهغو چارو په باب هم مسئول دي چه
دهغودپاره ددې اساسي قانون د
حکمونو مطابق باچائي فرمان اخلي .

70

ACKU

71

اووم فصل
قضاء

ACKU

اووه فصل

قضاء

اووه نوي يماده - قضائيه قوه د دولت يو خپلواک

رکن دی او خپلې وظيفې د تقنينيه او

اجرائيه قوو پر لږکښې په ځای کوي .

اته نوي يماده - قضائيه قوه د يوې سترې محکمې

او نورو محکمونو جوړېږي چې شمار يې

په قانون کېږي ښودل کېږي .

د قضائيه قوې په واک اختيار کېږي په هغو

دعوو غورځي پرته ده چې پکښې حقيقي

يا حکمي اشخاص که څه هم دولت وي د

مدعي يا مدعي عليه حيثيت لري او د قضاء

په وړاندې د قانون د حکمونو سره سم

دائري شي .

هېڅ قانون په هېڅ حالت کېږي د اندي کولی

چې يوه قضيه يا يوه ساحه د دولت د قضائيه قوې

دواك اختيار له كېښي شخړه په هغه ډول چه
په دې فصل كېښي ئې بريد ونه معلوم شوي
وباسي او بل مقام ته ئې وسپاري.

دا حكم د عسكري محكوم د جوړېدو مخه
نه نيسي. خودا محكمې په يوازې د هغو جرمونو
د پاره وي چه د افغانستان له اردو سره
اړه لري د عسكري محكوم تشكيل او واك
اختيار په قانون كېښي ننودل كېږي.

ننوي يمه ماده - قاضيان د قاضي القضاات په پېشنهاد
د باچاله خواته كل كېږي.

كه چېرې يو قاضي يو جرم وكړي نو ستره
محكمه دده په حال غور كوي او د د دفاع
له اوږدېدو نه پس باچاته دده د عزل پېشنهاد
وړماني كوي شي.

هركله چه د باچاله خواد دغه پېشنهاد ملائق
وشي نو قاضي دخپلې وظيفې نه مغروليږي.

د قاضيانو بډلول، اوچتول، پوښتېدل او
د تقاعد پېشنهادې د قانون د حکمونو سره سم
د سترې محکمې په واک اختیا کېږي دي .
د قاضيانو د پاره د قانون له پلوه مناسب
معاش ټاکل کېږي .

قاضيان نه شي کولی چې دخپلو وظيفو په
وخت کې په نور وچا و بوخت شي .
سليمه ماده - د افغانستان په محکمو کې محاکمه په
بشکاره ډول کېږي او د قانون د حکمونو
سره سم هر څوک د ورته لو حق لري نه
محکمه کولی شي چې په هغو کوښښو حالاتو کې
چې قانون ښودلی دي پټې غونډې وکړي
خود حکم او رول نه هرومرو بشکاروي .
محکمې مکلفې دي چې دخپل ورکړي حکم
سره يوځای به په فيصله کېږي د حکم سلبونه
هم څرګندوي .

یوسل ویوم ماده - د محکود ټولو قطعی پر پکړو علمي
کول واجب دی خود چا د مرک د حکم په
حالت کې د تعميل د پاره د باچا بشکول
شرطي دي .

یوسل و د و هم ماده - محکمې چې په کومو پېښو باندې
غورځي کوي په هغو کې د دې اساسي قانون
اود دولت د قوانینو حکمونه پر ځای کوي .
که د غورځي لاندې پېښو د یوې پېښې
په باب په اساسي قانون اود دولت په
قوانینو کې کوم حکم نه وي نو محکمې د
اسلامي شریعت د حنفی مذهب د کلي
اساسونو له مخه په هغو چوکاټ کې د نه
چې دې اساسي قانون ښودلی دی په دغه
باب یو داسې حکم را باسي چې د دوی په
نظر کې څومره چې ممکن وي عدالت تر
ټولو پېښه توک لاس ته راوړي .

یوسل و دیرمه ماده - دجرمونوڅېړنه دقانون د حکمونو

سره سم د مدعي العموم له خوا چي دولت

په اجرائیه قوه پورې تړلی دی کيږي .

یوسل و خلورمه ماده - ددې اساسي قانون د حکمونو

د رعایت سره هغه قاعدې چه د محکمو

د اجرالتواو تشکیلاتواو د قاضیانو

له چارو سره اړه لري قانون له پلوه

سميږي .

ددې قوانینو لوی هدف د ادی چه په

قضایي مراجعو تشکیلاتو، واک اختیار

اود محاکمې د عمل په لارو کښي

یووالی راشي .

یوسل و پنځمه ماده - ستره محکمه له نهو غړو جوړيږي

چه ټول د باچاله پلوه ټاکل کيږي .

باچا دسترې محکمي غړي د داسې خلکو له

منځه غوره کوي چه دغه صفتونه ولري .

- ۱- د عمر پنځه دېرش کاله ئې پوره کړي وي .
 - ۲- د شپږ څلوېښتې مادې په حکم برابر
د شورې په غمېتوب باندې د غوره
کېدو جوگه وي .
 - ۳- د حقوقو په علم- ملي هدفونو او د
افغانستان په حقوقي نظام باندې
په پوره انداز پوه وي .
- با چا د سترې محکمې یو غړی چه عمر ئې
 له څلوېښتو کمه اوله شپېتو زيات نه وي
 د قاضي القضاات په حيث ټاکي .
 با چا کولی شي چه د قاضي القضاات او سترې
 محکمې د غړو په مقرري باندې د مقرري
 له وخته هر لس کاله پس نوی نظر وکړي .
 د دې حکم او دیوسلو شپږمې مادې د حکم نه
 پرته په بل هېڅ دول قاضي القضاات او
 سترې محکمې غړي له خپلو وظیفونو وېستل

کېدلی نه شي .

دهغه حالت نه غیر چې په یوسل و شپږمه ماده په
بیان شوی دی قاضي القضاات او دسترې
محکمې غمري دخلمت د دورې لختېدونه
وروسته تر عمره پورې دخلمت د دورې له
ټولو مالي بشپړو نه فائده اخلي .

دخلمت د دورې لختېدونه وروسته
قاضي القضاات او دسترې محکمې غمري د
د حکومت مشرتوب یا غیرتوب او د دولت
ماموریت نه شي کولای .

قاضي القضاات او دسترې محکمې غمري
نه شي کولای چې د وظيفې چلولو موخه
یا ترهڅې وروسته په سیاسي کونډونو کې
کې ون وکړي .

یوسل و شپږمه ماده - که چېرې دا ولسي جرگې له دیرمې برخې
زبات غمري د وظيفې له اجراء نه راپورته شوي

جرم په تور د قاضي القضاات يا دسترې محكمې
 د يوه يا څو تنو غړو د محاكمې غوښتنه وكړي
 او جرگه د دوو ثلثو غړو د رايو په اكثريت
 دا غوښتنه ومنې نو د تورن لاس له كاره
 وېستل كېږي او د خبرو نېكې د لگۍ د ټاكلو
 د پاره لويه جرگه جوړېږي. كه چېرې
 لويه جرگه د دلكۍ د رايو له كتنې وروسته
 د دوو ثلثو غړو د رايو په اكثريت د تورن
 محاكمه لاس ته وېوې نو يو غړي په تورن
 باندې د دعوي سورولو او د اتوتنو
 يوه دلكۍ د محاكمې چلولو د پاره ټاكي.
 دا دلكۍ د مشرانو جرگې د مشر په مشرتوب
 دهغې جزائې محاكمې د توك لارې سر سم
 تورن محاكمه كوي چه پستره محكمه كېږي
 پرې عمل كېږي او كه چيرې په تورن باندې
 جرم ثابت شي نو د دې د وظيفې نه معزولوي

اوسزاوړکوي .
يوسل او ووماده - ستره محکمه افغانستان نهائې
قضائې مرجع ده .

ستره محکمه د دې اساسي قانون
او قوانينو د حکمونو سره سم د محکو
اجرائات او تشکيلات او د دولت قضائې
چارې سموي .

ستره محکمه د محکمو د ادارې چارو د
سمون د پاره ضروري لارې چارې برابروي .
د قضائې قوې بودجه قاضي القضاات
له خوا د حکومت په سلاجو پرې او د
سترې محکمې له منلو وروسته دولت
د بودجې يوې برخې په څېر د حکومت
په لاس شوړې ته وړاندې کيږي .
د قضائې قوې د بودجې د لکولو واک
اختيار د سترې محکمې په لاس کيږي .

دقضايې قوې د مامورينو او ټولو
اداري کار کونکو په باب د دولت
د مامورينو او ټولو اداري کار
کونکو د قوانینو حکمونه نافذ دي
خود دوی ټاکل - اوچتول - عزل -
پوښتېدل او تقاعد وړکول د قانون
سهم دسترې محکمې له پلوه کيږي .

43

اتمفصل
اداره

84

ACKU

اتم فصل

اداره

یوسل اتم ماده - د افغانستان اداره د دې فصل
د حکمونو سره سم د مرکزیت په اساس
ولاړه ده .

مرکزي اداره د قانون له مخې په یوشمېر
اداري یو کونو باندې وېشله کېږي
چې د هر یوه مشري د یو وزیر په
لاس کېږي .

د سیمه ایزې ادارې یو ګولایت دي
د ولایتونو شمېر، سیمه، برخې او تشکیلات
د قانون له مخې ښودل کېږي .

یوسل نهم ماده - په هر ولایت کې یوه د ولایت
جرګه جوړېږي د ولایت جرګې غړي د
آزادو او عامو سماسمو او پتوانتخاباتو
له لارې د ولایت د خلکو له خوا غوره کېږي .

ولایت جرگه دخیلو غره له منځه یوتن د مشر
په توگه غوښه کوي .

ولایت جرگه لکه چې په قانون کېښودل کېږي
د دولت د انکشافی هدفونو په پورته کولو کېږي
برخه اخلي او هم دا جرگه د ولایت د چارو
د بشپړېدو او د ولایت د عمومي وضعو
د انکشاف د پاره د ولایت حکومت ته سلا
وړه کوي .

ولایت جرگه خپلې وظیفې د ولایت حکومت
په ملګرتیا سرته رسوي .

د ولایت جرگې د غړو د پاره د قانون له پلوه
مناسب معاش ته اړتیا لري .

یوسل لسمه ماده - د سیمه ایزې ادارې د سمون د پاره

داسې قوانین جوړېږي چې په هغو کېږي
د دې فصل د حکمونو رعایت کېږي .
د دې قوانینو په مقصد نو کېږي دا هم دی

چې د اقسام جرګې تر کلیو پورې وغځېږي

او په سیمه ایزه اداره کېنې د دوی د ورځ

په ورځ زیاتیدونکي کډون مطلبو شې

یوسل یو لسم ماده - د ښاري چارو د ادارې

د پاره ښار والی جوړېږي .

د ښار والیو ټولنې د آزادو - عامو - پټو

اوسمهال مو انتخاباتو له لارې جوړېږي .

د دې فصل د حکمونو د رعایت سره

په ښار والیو پورې تړلي چارې د

قانون له پلوه سمېږي .

یوسل دو لسم ماده - اداري وظیفې د اداري مامورینو او

کارکوونکو په لاس په ځای کېږي .

د مامورینو او نورو اداري کارکوونکو د پاره

د قانون له مخه مناسب معاش تاکل کېږي .

د مامورینو او نورو اداري کارکوونکو حقونه

او وظیفې په قانون کېنې شوي دي .

88

ACKU

نهم فصل
داضط ارجالت

نهم فصل

داضطراړ حالت

يوسل ويا لسم ماده - که چېرې د جنک، د جنک خطر

د سختې الې کولې يا بله غسې حالت له کبله

چه مملکت ته خطر راپورته کړي او دخپلواک

او ملي ثروند ساتنه په هغه لارچه دي

اساسي قانون بشود لې د ه ناممکنه شي

نود با چاله خوا د اضطراړ حالت اعلاميږي.

که د اضطراړ حالت له درې مياشتونو

او بزدشي نود هغه د جاري ساتلو

د پاره د لويې جرگې مننه شرط ده .

يوسل و خوالسم ماده - د اضطراړ په حالت کېنې با چا اختيار

لري چه دشوري ټول يا ځيني واکونه

د حکومت په لاس کېنې وړ کړي .

يوسل و پنځلسم ماده - د اضطراړ په حالت کېنې حکومت

کولى شي چه دسترې محکمې موافقې خستلو

وروسته داساسي قانون د لاندنيو
 حکمونو چلند د تقنيني فرمانونو لڅخه
 يا وځنډ وي او يا پرې قيد نه ولگوي:
 ۱- د اتو پښتمې مادې د لومړي فقرې حکم.
 ۲- د نهو پښتمې مادې د درېي فقرې حکم.
 ۳- د دېرشمې مادې د دوهمې فقرې حکم.
 ۴- د دوه دېرشمې مادې د لومړي فقرې حکم.
 ۵- د درېي دېرشمې مادې د لومړي فقرې حکم.
 یوسل شپاړسمه ماده - د اضطرار په حالت کې
 باچا پاتخت کابل د بشار نه بل ځای ته
 موقتاً لېږدولی شي.
 یوسل وولسمه ماده - که چېرې د اولسي جرګې تقنيني
 دوره ياد مشرانو جرګې د ځينو غړو د
 خدمت دوره د اضطرار د حالت په
 موده کې ختمه شي باچا کولی شي چې نوي

انتخابات وځنډ وي او دا ولسي جرگې
تقنيني دوره ياد مشرانو جرگې د نوموړي
غړو د خدمت دوره دا اضطرار
د حالت تر پايه اوږده کاندې .

نوي انتخابات دا اضطرار د حالت په ختم
پسې سميلاسي اجراء کيږي .

يوسل اتلسمه ماده - دا اضطرار په حالت کيږي
قانون نه تعديل کيږي .

يوسل نولسمه ماده - دا اضطرار د حالت له ختمېدو
سره جوخت ټول هغه اقلامات چې د يو
سل و پنځلسمې مادې له مخه شوي وي
له اعتباره پرېوتلي .

هغه اقلامات چې د يوسل و خوارلسمې
مادې له مخه شوي وي دا اضطرار
د حالت له ختمېدو وروسته شوري
د لومړي غونډې له نيتي نه په يوه

میاشت کېږي ننه دننه شوې ته وړاندې
 کېږي او که چېرې شوې هغه ونه مني
 نوله اعتباره غورځېږي .
 که چېرې د اضطرار په حالت کې داسې یو
 حکومت جوړ شوی وي چه د یو سل
 خواړه لسمې مادې له مخه یې اولسي جرګې
 د باور لرایه نه وي اخستې نو د اضطرار
 د حالت په ختمېدو پسې سملاسي په
 حکومت باندې د باور د راټي موضوع
 په اولسي جرګه کېږي بحث لاندې راټي
 او فیصله ورباندې کېږي .

لسم فصل
تعلیل

96

ACKU

لسم فصل

تعديل

يوسلو شلم ماده - د دې اساسي قانون د حکمونو
سره سم د اسلام د پيروۍ اصل او د
مشروطه باچائي اساس او په اتمه ماده
کې راغلي ارزښتونه تعديل کېدلي شي.
د اساسي قانون نورې برخې د وزيرانو
د ټولنې يا د اولسي جرگې يا مشرانو جرگې
د دېرې برخې غړو په پېشنهاد د دې
فصل د حکمونو سره سم تعديل کېدلي شي.
يوسلو يوې شتم ماده - د تعديل پېشنهاد لوي جرگه
کوړي او که چېرې د لويې جرگې غړو
اکثريت د تعديل ضرورت ومني نو خپلو
غړو له منځه يوه ډلگۍ د تعديل د طرحې
تيارولو د پاره ټاکي - دا ډلگۍ د وزيرانو
د ټولنې او سترې محکمې په سلا طرح جوړوي

اولوی جبرکې ته ئې وړماندې کوي .
 که چېرې لویه جرکه د غرو په اکثريت
 د تعديل طرح ومني نو طرح باچاته
 وړماندې کېږي ، باچاشوړي
 ماتوي د تعديل نه طرح نه ټول
 اولس خبروي او د نويو انتخاباتو
 تاريخ اعلانوي ، د شوړي له ماتېدو نه
 وروسته د خلورو مياشتو په موده کې
 دننه دننه نوې انتخابات کېږي .
 یوسل دوه ويشتمه ماده - د شوړي پرانستلو او د
 حکومت جوړېدو وېسې سم باچا لویه جرکه
 راغواړي . لویه جرکه د تعديل طرح کوي
 او متن يې مني او يا ئې نه مني .
 د لویې جرکې تصويب په دې باب د غرو
 د دوو برخو په اکثريت کېږي او د باچا
 په بشکولونو نافذ کېږي .

یوولسم فصل انتقالي حکونه

یوسل و درویشتماده - ددې فصل د محتویاتو
له رعایت سره ددې اساسي قانون چکونه
له هغه تاریخ نه نافذ کېږي چه د باچاله
پلوه بنکوللی او اعلام شي .

یوسل و خلیویشتماده - د باچاله پلوه ددې اسيا
قانون د اعلامېدو نه وروسته دملي
شوري او د اعيانو مجلسونه تر ټکېدلي
کنل کېږي .

یوسل و پنځویشتماده - نوې شوري د ۱۳۴۴ هجري
شمسي کال د میزان په دوه ویشتمه ورځ
پرانستل کېږي .

ددې اساسي قانون د اعلامېدو او
دنوې شوري د پرانستلو ترمنځ موده د
انتقال دوره کنل کېږي .

دانتقال په دوره کېنې د شوري وال اختيار
حکومت ته سپارل کېږي .
هغه تقنيني فرمانونه چه دانتقال په دوره
د دې فصل په حکمونو برابر راوړي
داووه اويايمې مادې د حکم سره سم
شوري ته بشودل کېږي .

که چېرې دانتقالي دورې په موده کې يو
داسې حالت پيداشي چه د دې ساقينون
د حکمونو سره سم د لويې جرگې اثر بدل
غواړي نو د شوري او اعيانونک شوي
مجلسونه رابلل کېږي او د اته اويايمې مادې
سره سم لويه جرگه جوړېږي .
څرنکه چه
د نوموړي حالت د راپيد کېدو په
وخت کېنې لا د ولاياتو جرگې نه دي جوړې
شوي نو حکم لويه جرگه يې د ولاياتو د
جرگوله مشرانو څخه جوړېږي .

یوسل شپږویشتماده - په انتقال د ورکونې د حکومت
 په وظيفو کې د اچارې شاملې دي .
 ۱- چه د انتخاباتو - اساسي تشکيلاتو -
 مطبوعاتو او د قضايي وال اختيار
 او تشکيلاتو په باب تقينې فرمانونه
 جوړ او د بشکولو د پارې باچاته
 وړاندې کړي .
 ۲- چه د سياسي گوندونو او ولايتي جرگو
 د قوانينو مسودې تيارې او هڅې
 شوې ته ئې وړاندې کړي چه د
 انتقال د ورکونې نه وروسته جوړېږي .
 ۳- چه د دې اساسي قانون د حکمونو د
 عملي کولو د پاره ضروري اقدامات کړي .
 یوسل اووه ویشتماده - ستره محکمه د ۱۳۴۶ هجري
 شمسي کال د میزان په دوه ویشتمه
 نېټه جوړېږي .

که چرې دانتقالي دورې په موده کېې
 ددې اساسي قانون د پنځلسمې اوولسمې
 نولسمې يوولسمې، دوه وېشتمې او يوولسمې
 پنځلسمې مادې د عملي کولو ضرورت
 پېښ شي نو د دغو مادو حکمونه د سترې
 محکمې يا قاضي القضاات د کډون نه
 پرته عملي کېږي.

ددې اساسي قانون د نافذ کېدو او د
 سترې محکمې جوړېدو ترمنځ موده کېې
 باچا صلاحيت لري چې سترې محکمې د
 وظيفي اجراء د تامين په پار ضروري تدبيرونه
 برابر کړي.

يوسل واته وېشتمه ماده - ټول هغه قوانين چې ددې اساسي قانون د نافذ
 کېدو نه مخکې منځ ته راوتلي دي په دې شرط نافذ
 گڼل کېږي چې ددې اساسي قانون له حکمونو سره
 ونه لري او نو يوقوانينو لغو کړي نه وي.

۱۵۶

قانون اساسی افغانستان

۹ میزان ۱۳۴۳

توشیح پادشاه افغانسان

د افغانستان د باچا بشکل

مونږ المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه د افغانستان باچا
د افغانستان د نوی اساسی قانون مسوده چه
دهغی لویې جرگې له خوا تصویب شوې کومه
چه د ۱۳۴۳ هـ ش کال د سنبلې د میاشتې د
اتلسمې ورځې څخه د سنبلې تر اته ویشتې پورې
د کابل ښار کې غونډه شوې وه د لوی خدای
په نامه بشکلو و او سر له نن ورځې څخه یې
د دولت په ټولو سیمو کې د افغانستان
د اساسی قانون په حیث نافذه اعلاموو.
سر له نن ورځې د افغانستان هغه
اساسی قانون چه د ۱۳۰۹ هـ ش کال د لویې جرگې
له خوا تصویب شوې او تر نن پورې په هیواد
کې نافذ و د هغه ټولو ضما ئمو سر لغو
شوی اعلاموو.

ما المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان
مسوده قانون اساسی جدید افغانستان
که از طرف لویه جرگه ایکه از هر دهم تابیت
هشتم ماه سنبله سال ۱۳۴۳ هـ ش در
شهر کابل انعقاد یافت تصویب گردیده
بنام خداوند بزرگ توشیح میکنیم و سر از امروز
آزاجیت قانون اساسی افغانستان تمام
نقاط دولت نافذ اعلام می نمایم.

سر از امروز قانون اساسی را که از طرف
لویه جرگه سال ۱۳۰۹ هـ ش تصویب گردیده و تا کنون
در کشور نافذ بود با تمام ضما ئم آن ملغی اعلام میداریم.

محمد ظاهر شاه
د افغانستان پادشاه

فہرست

دولت	دیباچہ
پادشاہ	فصل اول
حقوق و وظائف اساسی مردم	فصل دوم
شوری	فصل سوم
لویہ جرگہ	فصل چارم
حکومت	فصل پنجم
قضاء	فصل ششم
ادارہ	فصل ہفتم
حالت اضطرار	فصل ہشتم
تعدیل	فصل نهم
احکام اتقالی	فصل دہم
	فصل یازدہم

بسم الله الرحمن الرحيم
بنام خداوند توانا و دادگر

بمنظور تنظیم حیات ملی افغانستان مطابق ب مقتضیات عصر و براساس واقعیات تاریخ و فرهنگ ملی،

تأمین عدالت و مساوات،

بمنظور تطبیق دیموکراسی سیاسی - اقتصادی و اجتماعی،

بمنظور تنظیم شئون و ارکان دولت برای تأمین آزادی و رفاه افراد و حفظ نظم عمومی،

بمنظور انکشاف متوازن تمام اموریاتی افغانستان،
و در نهایت،

بمنظور تشکیل یک جامعه مرفه و مترقی براساس تعاون اجتماعی و حفظ کرامت انسانی
ما مردم افغانستان - با درک تحولات تاریخی که در زندگانی ما بحیث

یک ملت و یک جزیره جامعه بشری بوجود پیوسته - در حالیکه ارزش های فوق راقی همه
جوامع بشری میدانیم - به قیادت علیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه و پیشوای زندگانی
ملی افغانستان این قانون اساسی را برای خود و نسلهای آینده وضع کردیم؛

فصل اول دولت

ACKU

2

ACKU

فصل اول

دولت

مادهٔ اول:- افغانستان دولت پادشاهی مشروطه، مستقل، واحد و غیر قابل تجزیه است.

حاکمیت ملی در افغانستان به ملت تعلق دارد.
ملت افغانستان عبارتست از تمام افرادیکه تابعیت دولت افغانستان را مطابق با حکام قانونی دارا باشند. بر هر فرد از افراد مذکور کلمه افغان اطلاق میشود.

مادهٔ دوم:- دین افغانستان دین مقدس اسلام است. شعار دینی از طرف دولت مطابق به احکام مذهب حنفی اجرا میگردد.

آن افراد ملت که پیرو دین اسلام نیستند در اجرای مراسم مذهبی خود در داخل حدودیکه قوانین مربوط به آداب و آسایش عامه تعیین میکنند، آزاد میباشند.

مادهٔ سوم:- از جمله زبانهای افغانستان پشتو و دري زبانهای رسمی میباشد.

مادهٔ چهارم:- بیرق افغانستان مرکب است از سه قطعه برنگهای سیاه، سرخ و سبز که بصورت عمودی باندازه های مساوی از چپ بر راست در کنار هم واقع شده. عرض مقدار هر رنگ معادل نصف طول آن است. در وسط

نشان محراب منبر بزرگ سفید جا دارد که در دو گوشه آن
دو بئرق نصب از دو طرف به دو خوشه کندم احاطه شده است .
ماده پنجم - پایتخت افغانستان شهر کابل است .

۱۵

فصل دوم
پادشاه

ACKU

فصل دوم پادشاه

ماده ششم: - در افغانستان پادشاه حاکمیت ملی را تمثیل میکند.
ماده هفتم: - پادشاه حامی اساسات دین مقدس اسلام، حافظ استقلال و تمامیت ساحه نگهبان قانون اساسی و مرکز وحدت ملی افغانستان میباشد.

ماده هشتم: - پادشاه باید از تبعه افغانستان، مسلمان و پیرو مذهب حق باشد.
ماده نهم: - پادشاه دارای حقوق و وظائف آتی میباشد:

- ۱- قیادت اعلامی اردوی افغانستان.
 - ۲- اعلان حرب و متارکه.
 - ۳- دائر کردن و افتتاح لویه جرگه.
 - ۴- افتتاح اجلاس عادی شوری.
 - ۵- دائر نمودن و افتتاح اجلاس فوق العاده شوری.
 - ۶- منحل ساختن شوری و اصدار فرمان انتخابات مجدد.
- انتخابات مجدد در خلال مدت سیاه از تاریخ انحلال شوری انجام می یابد.

- ۷- توشیح قوانین و اعلام انفاذ آن .
- ۸- اصدا فرایقن سینی .
- ۹- اعطای اعتبار نامه بغرض عقد معاہدات بین الدول مطابق با حکام قانون .
- ۱۰- توشیح معاہدات بین الدول .
- ۱۱- تعیین صدر عظم و قبول استعفاى او، تعیین وزراء یہ پیشہا
صدر عظم و قبول استعفاى آنہا .
- ۱۲- تعیین اعضای غیر انتخابی مشرانو جرگہ و تعیین رئیس جرگہ مذکور
از جملہ اعضای آن .
- ۱۳- تعیین قاضی القضاۃ و اعضای سترہ محکمہ .
- ۱۴- تعیین و تقاعد قضاۃ و تعیین و تقاعد مامورین و صاحب منصبان
عالی رتبہ مطابق با حکام قانون .
- ۱۵- تعیین سران نمایندگی های سیاسی افغانستان نزد دول
خارجی، تعیین نمایندگان دائمی افغانستان نزد مہتسات
بین المللی و قبول اعتماد نامہ های نمایندگان سیاسی خارجی .
- ۱۶- اعلام حالت اضطراب و خاتمہ دادن بر آن .
- ۱۷- تخفیف و عفو مجازات .

ماده دهم - سکه بنام پادشاه ضرب میشود .
 ماده یازدهم - در خطبه بنام پادشاه ذکر میگردد .
 ماده دوازدهم - نشان از طرف پادشاه مطابق به احکام قانون اعطای میشود .
 اعطای نشان متضمن هیچ نوع امتیاز مادی نمیشد .
 ماده سیزدهم - مصارف پادشاهی در بودجه دولت مطابق به قانون مصارف پادشاهی تعیین میگردد .
 ماده چهاردهم - استفاده از صلاحیت های مندرج این فصل در داخل حدود و حیثیت
 میگردد که احکام این قانون اساسی تعیین نموده است .
 ماده پانزدهم - پادشاه غیرمسئول و واجب الاحترام است و با حضور اعضای خانواده
 پادشاهی، حکومت و اعضای ستره محکم در برابر جلسه مشترک هر دو جرگه شورای
 حلف آتی را بجامی آورد ؛

بسم الله الرحمن الرحيم

بنام خدا عظیم سوگند یاد میکنم که در کافه اعمال خود خداوند
 جل جلاله را حاضر دانسته، اساسات دین مقدس اسلام
 حمایت، قانون اساسی احرار است، استقلال وطن،
 تمامیت ساحه، قوانین دولت و حقوق مردم را حفظ

کنم و با استعانت از بارگاه پروردگار بر طبق احکام
قانون اساسی افغانستان پادشاهی بنایم و مساعی خود
در راه سعادت و ترقی ملت افغانستان بکار برم.

مادۀ شانزدهم - پادشاهی افغانستان در خانواده علیحضرت محمد نادر شاه شهید
بر حسب احکام این قانون اساسی انتقال مینماید.

مادۀ هفدهم - هرگاه پادشاه اراده استعفا بنماید، مجلس مرکب از رئیس و لسی جرگه،
رئیس مشرانو جرگه - صدر اعظم، قاضی القضاة و وزیر دربار پادشاهی
اطلاع داده بعد در خلال مدت هفت روز لویه جرگه را دائر میکنند
و استعفای خود را شخصاً یا توسط وزیر دربار به جرگه مذکور ابلاغ مینماید.
در صورتیکه لویه جرگه تصدیق نماید که استعفا از اراده پادشاه نشئت
نموده از تاریخ تصدیق آن استعفای پادشاه نافذ شمرده میشود.

مادۀ هجدهم - در موقع استعفا یا وفات پادشاه، پادشاهی به پسر بزرگش
انتقال مینماید.

در صورتیکه پسر بزرگ پادشاه واجد شرائط پادشاهی که در این قانون
اساسی ذکر گردیده نباشد پادشاهی به پسر دوم او و همچنان الی آخر
انتقال میکند.

ماده نهم - هرگاه پادشاه وفات کند یا استعفا نماید و پسرى نداشته باشد که واجد شرائط پادشاهى باشد پادشاهى به بزرگترین برادر پادشاه انتقال نماید، در صورتیکه بزرگترین برادر پادشاه واجد شرائط نباشد پادشاهى به برادریکه از نظر سن میان برادران بلافاصله بعد از او واقع باشد و همچنان الى آخر انتقال مییابد.

در صورتیکه پادشاه برادرى نداشته باشد که واجد شرائط پادشاهى باشد جانشین پادشاه از جمله بازماندگان پسرى علیحضرت محمدنادر شاه شهید انتخاب میگردد. در این حالت انتخاب پادشاه توسط مجلس مرکب از لویه جرگه، حکومت و اعضای ستره محکمه صورت میگیرد. این مجلس در صورت وفات در خلال مدت پانزده روز از تاریخ وفات و در صورت استعفا در خلال مدت هفت روز از تاریخ نفاذ آن از طرف صدر اعظم داریت شود. تصمیم این مجلس به اکثریت آرای اعضای حاضر اتخاذ میگردد و بعد از موافقت شخصی که بحیث پادشاه انتخاب شده نافذ شده میشود.

از تاریخ وفات پادشاه یا نفاذ استعفای او تا انتخاب جانشین پادشاه، وزیر دربار نائب پادشاه شناخته میشود.

ماده بیستم - هنگامیکه پادشاه اراده سفر بخارج مملکت بنماید یک یا چند نفر را بحیث
وکیل خود تعیین میکند. شخص یا اشخاص مذکور در غیاب پادشاه
بوکالت از او امور پادشاهی را در حدود صلاحیتی که از طرف پادشاه
بر او داده میشود بر طبق احکام این قانون اساسی اجرا نمایند.
اشخاص ذیل بحیث وکیل تعیین نمیشوند:

۱- صدر اعظم.

۲- رئیس اولی جرگه.

۳- رئیس مشرانو جرگه.

۴- قاضی القضاة.

ماده بیست و یکم - هرگاه پادشاه وفات کند و جانشین او سن بیت را تکمیل نکرده
باشد تا موقعیکه سن مذکور را تکمیل میکند، ملکه نیابت پادشاه را به عهده
میگیرد.

در صورتیکه ملکه وجود نداشته باشد مجلسی که در ماده نهم ذکر گردیده شخصی
از جمله بازماندگان پیری علیحضرت محمد نادر شاه شهید بحیث
نائب پادشاه انتخاب میکند.

ماده بیست و دوم - هرگاه پادشاه استعفا نماید و جانشین او سن بهت را تکمیل نکرده باشد تا موقعیکه سن مذکور را تکمیل میکند مجلسی که در ماده نهم ذکر گردیده شخصی از جمله بازماندگان پیری علیحضرت محمد نادر شاه شهید بحیث نائب پادشاه انتخاب می نماید .

ماده بیست و سوم - نائب و وکیل پادشاه باید واجد شرائط مندرج ماده هشتم باشد .
نائب پادشاه امور پادشاهی را بر طبق احکام این قانون اساسی اجرا میکند .

در صورتیکه ملکه نیابت پادشاه را بعهده داشته باشد از حیث مندرج فقره دوم ماده نهم به مشوره حکومت استفاده میکند .
نائب پادشاه نمیتواند در مدت تصدی این عهد بیکر مشاغل اشتغال ورزد .

شخصیکه بر حسب احکام مواد بیست و یکم و بیست و دوم این قانون اساسی به صفت نائب پادشاه تعیین میگردد هیچگاه بحیث پادشاه افغانستان انتخاب نمیشود .

در دوره نیابت پادشاهی مواد مربوط به جانشینی فصل پادشاه این قانون اساسی تعدیل نمیشود .

مادبیت و چارم، پسر و دختر و برادر و خواهر پادشاه و ازواج و زوجات و ابناء و بنات شاه

و عم و انبای عم پادشاه خانواده پادشاهی را تشکیل مدهند.

در تشریفات رسمی دولت خانواده پادشاهی بعد از پادشاه و ملکه اخذ موقع مینماید.

مصارف خانواده پادشاهی در بودجه مصارف پادشاهی تعیین شود.

القاب مختص به خانواده پادشاهی میباشد و مطابق به احکام قانون تعیین میگردد.

اعضای خانواده پادشاهی در احزاب سیاسی شمولیت نمی‌ورزند و وظائف آتی را اصرار نمیکنند:

۱- صدارت عظمی یا وزارت.

۲- عضویت شورای.

۳- عضویت ستره محکمه.

اعضای خانواده پادشاهی حیثیت خود را بصفت عضو خانواده پادشاهی
مادام الحیات حفظ میکنند.

* *

فصل سوم
حقوق و وظائف اساسی مردم

فصل سوم

حقوق و وظائف اساسی مردم

مادۀ بیست و پنجم: تمام مردم افغانستان بدون تبعیض و امتیاز در برابر قانون حقوق و وظائف مساوی دارند.

مادۀ بیست و ششم: آزادی حق طبیعی انسان است، این حق جز آزادی دیگران منافع عامه که توسط قانون تنظیم میگردد محدودی ندارد.

آزادی و کرامت انسان از تعرض مصون است و انفکاک نمی پذیرد. دولت به احترام و حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف میباشد. هیچ عملی جرم شمرده نمیشود مگر به موجب قانونیکه قبل از ارتکاب آن نافذ گردیده باشد.

هیچکس را نمیتوان مجازات نمود مگر بر طبق حکم محکمه با صلاحیت که بعد از محاکمه علنی و حضوری صادر گردیده باشد.

هیچکس را نمیتوان مجازات نمود مگر مطابق به احکام قانونیکه قبل از ارتکاب فعل مورد اتهام نافذ گردیده باشد.

هیچکس را نمیتوان تعقیب یا گرفتار نمود مگر بر طبق احکام قانون.

بهیچکس نمیتوان توقیف نمود مگر بر طبق حکم محکمه با صلاحیت و مطابق با احکام قانون .

برائت ذمه حالت اصلی است . متهم تا وقتی که بحکم قطعی محکمه محکوم علیه قرار نگیرد بیگناه شناخته میشود .

جرم یک امر شخصی است . تعقیب ، گرفتاری یا توقیف متهم و تطبیق جزا بر او بشخص دیگری سرایت نمیکند .

تغذیب انسان جواز ندارد ، بهیچکس نمیتواند حتی به مقصد کشف حقایق از شخص دیگر ، اگر چه آن شخص تحت تعقیب ، گرفتاری یا توقیف و یا محکوم به جزا باشد به تغذیب او اقدام کند یا امر دهد .

تعیین جزا یکمکه مخالف کرامت انسانی باشد جواز ندارد .

اظهار یکمکه از متهم یا شخص دیگر بوسیله اکراه بدست آورده شود اعتبار ندارد .

اقرار بجرم عبارتست از اعترافی که متهم بر ضامی کامل در حالت صحت عقل به ارتکاب جرمی که قانوناً با او نسبت داده شده در حضور محکمه با صلاحیت نماید . هر شخص حق دارد برای دفع اتهامی که قانوناً با او متوجه شده کیس مدافع تعیین کند .

مدیون بودن یک شخص در برابر شخص دیگر موجب سلب یا محدود شدن آزادی مدیون شده نیست و آن طرز و سائل تحصیل دین توسط قانون تنظیم میگردد.

هر افغان حق دارد در هر نقطه از ساحه دولت خود سفر نماید و مسکن اختیار کند مگر در مناطقی که قانون ممنوع قرار داده است. همچنین هر افغان حق دارد مطابق با حکام قانون بخارج افغانستان سفر نماید و به آن عودت کند.

هیچ افغان تبعید در داخل افغانستان و خارج افغانستان محکوم نمیشود.

ماده بیست و نهم - هیچ افغان به علت اتهام بیک جرم به دولت خارجی سپرده نمیشود.

ماده بیست و دهم - مسکن شخص از تعرض مصون است، هیچکس به شمول دولت نمیتواند بدون اجازه ساکن یا حکم محکمه با صلاحیت و بغیر از حالات و طریقی که در قانون تصریح شده به مسکن کسی داخل شود یا آنرا تفتیش نماید.

در موارد جرم مشهود نامور مسئول میتواند به مسکن شخص بدون اجازه

۱
او یا اجازه قبلی محکمه به مسئولیت خود داخل شود یا آزارتفتیش کند .
مأمور مذکور مکلف است بعد از دخول یا اجرائی تفتیش در خلال
مدت که قانون تعیین میکند فیصله محکمه را حاصل نماید .
ماده بیست و نهم - ملکیت از تعرض مصون است .

ملکیت هیچ شخص بدون حکم قانون و فیصله محکمه با صلاحیت
مصادره نمیشود .

استلاک ملکیت شخص تنها به قصد تأمین منافع عامه، در بدل تعویض
قبلی و عادله بموجب احکام قانون مجاز می باشد .
هیچکس از کسب ملکیت و تصرف در آن منع نمیشود، مگر در حدود قانون .
صرف استعمال ملکیت بنظر تأمین منافع عامه توسط قانون تنظیم
و سامانی میشود .

تفتیش و اعلان دارائی شخص تنها بحکم قانون صورت میگیرد .
دول و اتباع خارجی در افغانستان حق ملکیت اموال عقاری
ندارند و فروش عقاره نمایندگیهای سیاسی دول خارجی براساس رویه
بالمثل و به مواسات بین المللی ایکه دولت افغانستان عضو
آن باشد بعد از موافقه حکومت مجاز می باشد .

ماده سیم^(۳۰) - آزادی و محرمیت مختبرات اشخاص چه بصورت مکتوب باشد و چه بوسیله تلفون و تلگراف و یا وسائل دیگر از تعرض مصونست .
دولت حق تفتیش مختبرات اشخاص را ندارد مگر بموجب فیصله محکمه باصلاحیت و مطابق با احکام قانون .

در حالات عاجل ، که در قانون تعریف میگردد ، مأمور مسئول میتواند بدون اجازه قبلی محکمه بسولیت خود به تفتیش مختبرات اقدام کند .
مأمور مذکور مکلف است بعد از اجرای تفتیش در خلال مدتیکه قانون تعیین میکند فیصله محکمه را حاصل نماید .

ماده سی و یکم - آزادی فکر و بیان از تعرض مصون است .
هر افغان حق دارد فکر خود را بوسیله گفتار ، نوشته ، تصویر یا امثال آن مطابق با احکام قانون اظهار کند .

هر افغان حق دارد مطابق با احکام قانون بر طبع و نشر مطالب بدون ارائه قبلی آن به مقامات دولتی برپردازد .
اجازه و امتیاز تأسیس مطابع عمومی و نشر مطبوعات تخصصی باتباع و دولت افغانستان مطابق با احکام قانون داده میشود .
تأسیس و تدویر دستگاه عامه فرستنده رادیو و تلویزیون مختص به دولت است .

ماده سیم و دوم ۱- اتباع افغانستان حق دارند برای تأمین مقاصد جائز و صلح آمیز بدون حمل سلاح مطابق به احکام قانون و بدون اجازه قبلی دولت اجتماع نمایند .

اتباع افغانستان حق دارند به منظور تأمین مقاصد مادی یا معنوی مطابق به احکام قانون جمعیت تأسیس نمایند .

اتباع افغانستان حق دارند مطابق به احکام قانون احزاب سیاسی تشکیل دهند مشروط بر اینکه ،

۱- هدف و فعالیت حزب و منظور هائیکه تشکیلات احزاب روی آن نباشد مناقض ارزش های مندرج ابقانون اساسی باشد .

۲- تشکیلات و منابع مالی حزب علنی باشد .

حزبیکه مطابق به احکام قانون تشکیل می یابد بدون موجبات قانونی و حکم ستره محکمه منحل نمیشود .

ماده سیم و سوم ۱- هر شخص که از اداره بدون موجب متضرر شود مستحق جبران خساره میباشد و میتواند برای حصول آن در محکمه دعوی اقامه کند .

دولت نمیتواند بجز در حالیکه قانون تصریح میکند بدون حکم محکمه با صلاحیت تخصصیل حقوق خود اقدام کند .

ماده سی و چهارم - تعلیم حق تمام افراد افغانستان است و بصورت مجانی از طرف دولت و اتباع افغانستان فراهم میشود. هدف دولت در این ساحه رسیدن به مرحله ایست که در آن تسهیلات مناسب تعلیم و تربیه برای همه افراد افغانستان مطابق به احکام قانون فراهم گردد. دولت مکلف است برای تعلیم متوازن معارف در تمام افغانستان پروگرام مؤثری وضع و تطبیق نماید.

رهنمونی و نظارت تعلیم و تربیه وظیفه دولت است. تعلیمات ابتدائی برای تمام اطفال در نقاطی که وسائل آن از طرف دولت تهیه شده حتمی میباشد.

تأسیس و اداره مؤسسات تعلیم عالی و عمومی تنها حق و وظیفه دولت است. در خارج این ساحه اتباع افغانستان حق دارند مکاتب اختصاصی و سواد آموزی تأسیس نمایند.

شروط تأسیس مضایب تعلیم و شرائط تحصیل در چنین مکاتب توسط قانون تنظیم میگردد.

حکومت میتواند مطابق به احکام قانون با اشخاص خارجی اجازه تأسیس مکاتب خصوصی بدهد. از این مکاتب تنها اشخاص خارجی میتوانند استفاده کنند.

ماده سی و پنجم - دولت موظف است پروگرام مؤثری برای انکشاف و تقویت زبان ملی پست و وضع و تطبیق کند.

ماده سی و ششم - دولت موظف است در حدود توان خود وسائل و قایم از امر اض و علاج آنرا بصورت متوازن برای همه افغانها تهیه کند هدف دولت درین ساحت رسیدن به مرحله ایست که در آن تسهیلات صحیحی مناسب برای تمام افراد افغانستان فراهم گردد.

ماده سی و هفتم - کار حق و فریضه هر افغانیست که قدرت اجرای آنرا داشته باشد. هدف عمده قوانینی که برای تنظیم کار وضع میگردد رسیدن به مرحله ایست که در آن حقوق و منافع اصناف کارگران حمایت شود، شرایط مساعد کار فراهم گردد، روابط بین کارگران و کارفرمایان بصورت عادلانه و مترقی تنظیم یابد.

اتباع افغانستان به اساس املیت و بموجب احکام قانون مجتبه دولت پذیرفته میشوند.

انتخاب شغل و حرفه در داخل شرایطی که قانون تعیین مینماید آزاد میباشد.

تحمیل کار اجباری اگرچه برای دولت باشد جواز ندارد.

تحریم کار اجباری مانع تطبیق قوانینی نمیشود که بمنظور تنظیم فعالیت
 دسته جمعی برای تأمین منافع عامه وضع میگردد .
 ماده سی و هشتم - هر افغان مکلف است به دولت مالیه و محصول تأدیه کند ،
 بیج نوع محصول و مالیه بدون حکم قانون وضع نمیشود .
 اندازه مالیه و محصول و طرز تأدیه آن با رعایت عدالت اجتماعی
 توسط قانون تعیین میگردد . این حکم در مورد اشخاص خارجی نیز
 تطبیق میشود .

ماده سی و نهم - دفاع از وطن و طیفه مقدس تمام اتباع افغانستان است
 کافه اتباع افغانستان به اجرای خدمت عسکری مطابق به احکام
 قانون مکلف میباشند .

ماده چهلیم - پیروی از احکام قانون اساسی ، وفاداری و احترام
 به پادشاه ، اطاعت به قوانین ، رعایت نظم و امن عامه ،
 صیانت منافع وطن و اشتراک در حیات ملی و طیفه تمام
 مردم افغانستان میباشد .

26

ACKU

۲۶

فصل چہارم شوری

ACKU

28

ACKU

فصل چهارم

شوری

ماده چهل و یکم - شورای افغانستان منظر اراده مردم آنست و از قاطبه ملت نمایندگی میکند.

مردم افغانستان به توسط شوری در حیات سیاسی مملکت سهمگیرند. هر عضو شوری در حالیکه از یک حوزه معین انتخاب شده در موقع اظهار رأی مصالح عمومی افغانستان را مد نظر قضاوت خود قرار میدهد.

ماده چهل و دوم - شوری دارای دو مجلس میباشد: ولسی جرگه و مشرانو جرگه.

ماده چهل و سوم - اعضای ولسی جرگه توسط انتخابات آزاد، عمومی، سری و مستقیم مطابق با حکام قانون از طرف مردم افغانستان انتخاب میشوند. افغانستان باین منظور به حوزه های انتخابی تقسیم میگردد. تعداد و ساحه حوزه ها توسط قانون تعیین میشود، از هر حوزه یک نفر وکیل انتخاب میگردد، و او طلبی که در حوزه خود مطابق با حکام قانون رأی بیشتر حاصل میکند وکیل شناخته میشود.

ماده چهل و نهم - اعضای اولی جرگه برای مدت چهار سال که یک دوره تقنینیه انتخاب میشوند، هرگاه شوری مطابق با احکام این قانون اساسی منحل شود ولسی جرگه جدید برای یک دوره تقنینیه انتخاب میگردد. ولی تا پنج ختم آن طور تنظیم میشود که جرگه مابعد تا پنجیک در ماده پنجاه و نهم تثبیت گردیده افشاح شود.

ماده چهل و نهم - اعضای مشرانو جرگه به ترتیب ذیل تعیین و انتخاب میشوند؛
۱- یک ثلث اعضا از جمله افراد خبره و با تجربه برای مدت پنج سال از طرف پادشاه تعیین میشود.

۲- دو ثلث دیگر اعضا بر حسب آتی انتخاب میشوند؛

الف، هر جرگه ولایت کینفر از جمله اعضای خود را برای مدت سه سال بعضویت مشرانو جرگه انتخاب میکند.

ب، ساکنین هر ولایت کینفر را از طریق انتخابات آزاد

عمومی، سری و مستقیم برای مدت چهار سال بعضویت

مشرانو جرگه انتخاب میکنند.

ماده چهل و ششم - شرایط انتخاب کنندگان در قانون انتخابات تعیین میگردد. اشخاصیکه بعضویت شوری تعیین یا انتخاب میشوند باید

علاوه بر تکمیل شرایط انتخاب کنندگان واجد اوصاف ذیل باشند :

۱- اقلأده سال قبل از تاریخ تعیین یا انتخاب تابعیت دولت افغانستان را کسب کرده باشند .

۲- بعد از نفاذ این قانون اساسی از طرف محکمه بجرمان از حقوق سیاسی محکوم نشده باشند .

۳- خواندن و نوشتن بدانند .

۴- اعضای ولسی جرگه باید سن نسبت پنج را در موقع انتخاب و اعضای مشرانو جرگه سن سی را در موقع تعیین یا انتخاب تکمیل کرده باشند .

مادۀ چهل و هفتم- رئیس و اعضای حکومت، قضاة، صاحب منصبان و افراد و مأمورین و دیگر کارکنان اداری نمیتوانند در هنگام تصدی و عضویت شورای تعییین یا انتخاب شوند .

مادۀ چهل و هشتم- هیچکس نمیتواند در یک وقت عضو هر دو جرگه باشد .
مادۀ چهل و نهم- بارعایت احکام این قانون اساسی انتخابات مطابق با احکام قانون صورت می پذیرد .

پیشنهادهای تعدیل قانون انتخابات در دو سال اخیر دوره تقنینیه
اولی هرگز در فهرست کار هیچ یک از دو جرگه داخل شده نماند.
ماده پنجاهم - وثایق عضویت در هر جرگه توسط خود جرگه تدقیق میگردد.
طرز تدقیق وثایق در اصول و طائف داخلی هر جرگه
تعیین میشود.

ماده پنجاه و یکم - هیچ عضو شورای بهجت رای یا نظریه ای که هنگام اجرای وظیفه
در داخل شورای یا خارج از آن ابراز میدارد مورد تعقیب عدلی
قرار نمیگیرد.

هرگاه یک عضو شورای بهجتی متهم شود، مأمور مسئول از موضوع
به جرگه ای که متهم عضو آن است اطلاع میدهد و بعد از آنکه جرگه مذکور
با اکثریت دوثلث اعضاء اجازه بدهد، متهم تحت تعقیب عدلی
قرار میگیرد، جرگه میتواند اجازه خود را با اکثریت دوثلث اعضاء
مسترد نماید.

در موارد جرم مشهود مأمور مسئول میتواند متهم را بدون اجازه جرگه
او عضو آن میباید تحت تعقیب عدلی قرار دهد و گرفتار نماید.
هرگاه تعقیب عدلی قانوناً توقیف را ایجاب کند مأمور مسئول

مكلف است موضوع را بلا فاصله باطلاع جرگه مربوط برساند
و در صورتیکه جرگه مذکور اجازه بدین متهم توقیف شده میتواند
در صورتیکه اتهام در هنگام تعطیل جرگه صورت بگیرد اجازه توقیف
از هیئت اداری جرگه حاصل میگردد، فیصله هیئت نخستین
جلسه آینده جرگه جهت اخذ تصمیم ارائه میشود.

ماده پنجاه و دوم - اعضای شورای می‌توانند به شغل دیگری اشتغال ورزند
این حکم شامل زراعت و دیگر مشاغل آزاد نمی‌باشد.
ماده پنجاه و سوم - برای اعضای شورای معاش مناسب مطابق به احکام قانون
تعیین میگردد.

ماده پنجاه و چهارم - هر عضو شورای حق دارد در جرگه مربوط خود در موضوع مورد بحث
نظریه خود را مطابق به اصول و طائف داخلی اظهار کند.
ماده پنجاه و پنجم - هر دو جرگه در وقت واحد بصورت جداگانه اجلاس میکنند.
مشرانو جرگه می‌تواند برای مطالعه طرح بودجه دولت در
مدت تعطیل اولی جرگه جلسه فوق العاده خود را دائر کند.
در موقعیکه دوره تقنینیه یا اجلاس سالانه از طرف پادشاه
افتتاح میگردد جلسه مشترک هر دو جرگه دائر میشود.

ماده پنجاه و ششم - حکومت می‌تواند در جلسات هر یک از دو جرگه اشتراک ورزد.
هر جرگه می‌تواند حضور رئیس یا اعضای حکومت را در جلسه خود
مطالبه کند.

ماده پنجاه و هفتم - مباحثه جلسات هر دو جرگه علنی می‌باشد، مگر اینکه رئیس حکمت
رئیس جرگه یا اقلاده نفر از اعضا، ستری بودن آنرا درخواست نماید
و جرگه این درخواست را بپذیرد. جرگه می‌تواند با کثرت دوثلث
اعضا، مباحثه ایراک بطور ستری صورت گرفته دوباره علنی بسازد.
جریان مباحثه هر دو جرگه ثبت می‌گردد.

هیچکس نمی‌تواند عتفا به مقر شوری داخل شود، متخلفین مطابق
با احکام قانون مجازات میشوند.

ماده پنجاه و هشتم - جز در مواردیکه حکم آن صیرخا درین قانون اساسی ذکر گردیده تصمیم
هر جرگه با کثرت آرای اعضای حاضر اتخاذ می‌گردد.

ماده پنجاه و نهم - هر جرگه در هر سال یکت اجلاس عادی دار می‌کند که تاریخ ثبت
ووم میسران آغاز می‌گردد، تعداد اجلاس سالانه توسط
قانون تزیید شده می‌تواند. درین صورت تاریخ آغاز اجلاس
و مدت آن توسط قانون تنظیم می‌گردد.

مدت کار هر جرگه در هر سال هفت ماه است ، در صورت
ایجاب کار هر جرگه میتواند این مدت را تمدید نماید .
در هنگام تعطیل ، بامرادشاه ، بدخواست حکومت یارئیس یکی از
دو جرگه یا یک جنس از اعضای آن اجلاس فوق العاده
شوری دائر میشود .

جلسه فوق العاده توسط فرمان پادشاهی که بعد از مشوره باروسا
دو جرگه صدور می یابد ختم میگردد .

ماده شصتم - رئیس مشرانو جرگه از بین اعضای آن از طرف پادشاه
تعیین میشود .

الوسی جرگه از بین اعضای خود یک نفر را بحیث رئیس انتخاب میکند . هر جرگه
از بین اعضای خود یک نفر نائب اول رئیس ، یک نفر نائب دوم رئیس ،
یک نفر منشی و یک نفر نائب منشی انتخاب میکند .

اشخاص فوق بیئت اداری جرگه را تشکیل میدهند .

بیئت اداری اولسی جرگه در آغاز دوره تقنینیه انتخاب میشود . نائبان
رئیس ، منشی و نائب منشی مشرانو جرگه در آغاز اجلاس سالانه
برای مدت یکسال انتخاب میگرددند .

رئیس هر جرگه مباحثه جرگه مذکور را اداره مینماید و برای برقراری نظم و
انضباط و مقررات جرگه تدبیر لازم اتخاذ میکند. سایر وظایف
رئیس در اصول و وظائف داخلی تعیین میگردد.

در غیاب رئیس نائب اول و در غیاب نائب اول نائب دوم
وظیفه رئیس را اجرا میکند.

منشی هر جرگه مباحثات آنرا ثبت میکند و امور دارالانشای جرگه را
سرپرستی مینماید. در غیاب منشی نائب وظیفه او را اجرا میکند.

ماده شصت و یکم. هر جرگه برای مطالعه دقیق و مفصل موضوعات مورد بحث
بر طبق احکام اصول و وظائف داخلی، انجمن تعیین مینماید.

ماده شصت و دوم. هر جرگه اصول و وظائف داخلی خود را وضع مینماید.

ماده شصت و سوم. شورای میستوانده به امر پادشاه منحل شود.

انحلال شورای در حالت مندرج ماده یکصد و بیست و یکم حتمی است.

انحلال شورای شامل اعضای غیر انتخابی مشرانو جرگه نیز میباشد.

فصل پنجم. شورای برائت نظم امور حیاتی افغانستان مطابق به احکام این
قانون اساسی قوانین وضع میکند.

هیچ قانون نمیتواند مناقض اساسات دین مقدس اسلام

و دیگر ارزش های مندرج این قانون اساسی باشد .
 تصدیق معاهدات بین الدول ، فرستادن قطعات اردوی
 افغانستان بخارج ، اعطای امتیازات دارایی اهمیت و اقتضا
 ملی بشمول انحصار ، اجازه نشر پول و اخذ قرضه از صلاحیت
 شورای میس باشد .

امتیازاتی که اعطای آن از صلاحیت شورای میس باشد توسط قانون
 تعیین میگردد .

ماده شصت و نهم . حکومت نزد اولسی جرگه مسئول میباشد .
 ماده شصت و دهم . اعضای اولسی جرگه میتوانند از حکومت استیضاح نمایند ، مباحثه
 در مورد توضیحی که از طرف حکومت داده میشود تصمیم جرگه منوط باشد .
 ماده شصت و یازدهم . اعضای شورای میس میتوانند از صدر اعظم یا وزراء در موضوعات معین
 سؤال نمایند .

اشخاصی که از آنها سؤال بعمل آمده مکلفند جواب شفوی یا تحریری بدهند .
 این جواب مورد مباحثه قرار نمیگیرد .

ماده شصت و دهم . اولسی جرگه صلاحیت دارد پیشنهاد یک ثلث از اعضای خود بجهت
 تحقیق و مطالعه اعمال حکومت و اجراءات اداره ، انجمن تحقیق

تعیین نماید.

ترکیب و طرز عمل انجمن تحقیق در اصول و طائف داخلی تثبیت میگردد.

ماده شصت و نهم - باستثنای حالاتیکه برای آن طرز عمل خاصی درین قانون اساسی تصریح گردیده، قانون عبارتست از مصوبه موافق هر دو جرکه که به توشیح پادشاه رسیده باشد، در ساحه ایکه چنین مصوبه موجود نباشد قانون عبارتست از احکام فقه حنفی شریعت اسلام.

ماده هفتادم - پیشنهاد وضع قانون از طرف حکومت یا اعضای شورای در سخا تنظیم اموقضائی از طرف ستره محکمه صورت گرفته میتواند.

پیشنهاد وضع قانون در مورد بودجه و امور مالی تنها از طرف حکومت صورت میگیرد.

ماده هفتاد و یکم - پیشنهاد وضع قانون از طرف حکومت یا ستره محکمه به هر یک از دو جرکه تقدیم شده میتواند.

ماده هفتاد و دوم - هرگاه پیشنهاد وضع قانون از طرف اعضای یکی از دو جرکه صورت بگیرد بعد از تأیید ده نفر از اعضای جرکه ایکه پیشنهاد آن ارائه شده در فهرست کار داخل میگردد.

هرگاه پیشنهاد وضع قانون حاوی تکلیف جدید یا تنقیص در عائد

دولت باشد بشرطی در فحصرست کار داخل میشود که در متن پیشیناد
مدرک جبران پیش بینی شده باشد، این حکم بر پیشینهاد وضع
قانون از طرف ستره محکم تطبیق نمیشود.

ماده هفتاد و سوم. وقتی پیشینهاد وضع قانون در فحصرست کاریکی از دو جرکه داخل گرد
سخت با انجمن مربوط محول میگردد و بعد از آنکه انجمن نظر خود را در
باره آن ابراز کرد طرح قانون با نظریه انجمن در جرکه قرائت شد
بحث روی آن صورت میگیرد، بعد در مورد هر ماده رأی گرفته
میشود و سپس طرح بار دوم قرائت شده در باره رد یا تصویب آن
بصورت یک کل رأی گرفته میشود.

ماده هفتاد و چهارم. هرگاه تصویب یک جرکه از طرف جرکه دیگر رد شود برای حل اختلاف
هیئت مختلط به تعداد مساوی از اعضای هر دو جرکه مطابق
به احکام قانون دائر میگردد.

فیصله هیئت بعد از توشیح پادشاه نافذ شمرده میشود، در صورتیکه
هیئت مختلط نتواند اختلاف نظر را رفع کند تصویب رد شده
بحساب میروند و هرگاه تصویب از طرف اولسی جرکه بعمل آمده
باشد دوره تقنینیه جدید اولسی جرکه میتواند آنرا با کثرت

آرامی اعضا، تصویب کند، این تصویب بدون آراء به مشرانو
 جرگه بعد از توشیح پادشاه نافذ شده میشود.
 هرگاه اختلاف دو جرگه در مورد طرح قوانین مالی باشد، در صورتیکه
 هیئت مختلط به حل آن موفق نشود، اولسی جرگه میتواند در
 اجلاس مابعد طرح مذکور را با کثرت آرامی اعضا تصویب
 نماید. طرح بدون آراء به مشرانو جرگه بعد از توشیح پادشاه
 قانون شده میشود.

ماده پنجاه و پنجم. بودجه دولت از طریق مشرانو جرگه و توأم با نظریه مشورتی آن
 به اولسی جرگه تقدیم میشود، رئیس اولسی جرگه بودجه و نظریات
 مشرانو جرگه را به انجمن مربوط تفویض میکند، بعد بودجه با نظریات
 مشرانو جرگه و نظریات انجمن مربوط در اولسی جرگه مطابقت میشود
 و درباره آن تصمیم اتخاذ نمیکرد، این تصمیم بدون آراء به مشرانو
 جرگه بعد از توشیح پادشاه نافذ شده میشود. این حکم در مورد
 مذاکرات اولسی جرگه راجع به پلان انکشافی حکومت نیز تطبیق میگردد.
 هرگاه نظر به عللی تصویب بودجه قبل از آغاز سال مالی صورت
 نگیرد تا تصویب بودجه سال جدید بودجه سال گذشته تطبیق شود.

حکومت مکلف است اقلایکما قبل از تقدیم طرح بودجه حساب
 قطعی بودجه یک سال قبل را به اولی جبرگه تقدیم کند .

ماده پنجاه و هشتم - هرگاه مشرانو جبرگه فیصله خود را در مورد مصوبه اولی جبرگه در
 خلال مدت شش ماه از تاریخ وصول آن صادر نکند مصوبه مذکور
 قبول شده به شمار میرود. در بخش این مدت دوره تعطیل مجاز گرفته میشود .

ماده پنجاه و نهم - در هنگام تعطیل یا انحلال شورای حکومتی میتواند در ساجه
 مذکور فقره اول ماده شصت و چهارم برای تنظیم امور عاجل فرای
 تقنینی ترتیب کند، این امر این بعد از توشیح پادشاه حکم
 قانون را حائز میشود، فرامین تقنینی باید در خلال مدت سی روز
 از تاریخ انعقاد نخستین جلسه شورای به شورای تقدیم شود و در
 صورتیکه از طرف شورای رد شود از اعتبار ساقط میگردد .

42

ACKU

فصل پنجم
لُؤْبِ حَرَكِ

44

ACKU

فصل پنجم لویه جرگه

ماده هفتاد و هشتم - لویه جرگه مرکب است از اعضای شورای ورؤسای جرگه های ولایات .

در حالت انحلال شورای اعضای آن حیثیت خود را بصفت اعضا لویه جرگه تا دایر شدن شورای جدید حفظ میکنند .

ماده هفتاد و نهم - با رعایت احکام مواد نزد هم ، بیست و یکم و بیست و دوم لویه جرگه توسط فرمان پادشاهی اتر میشود .

ماده شصت و دوم - در هنگام دایر بودن لویه جرگه حکم ماده پنجاه و یکم در مورد اعضای تطبیق میگردد .

ماده شصت و یکم - مباحثه لویه جرگه علنی میباشد مگر اینکه حکومت یا بیست نفر از اعضا سببی بودن آنرا درخواست نمایند و لویه جرگه این درخواست را بپذیرد .

ماده شصت و دوم - رئیس لویه جرگه و در غیاب او رئیس مشرانو جرگه از جلسات لویه جرگه ریاست میکند .

لویه جرگه در اولین جلسه یک نفر از بین اعضای خود بحث فنی
انتخاب میکند .

ماده ششاد و سوم - جزد مواردیکه حکم آن صیرحاً در این قانون اساسی ذکر گردیده
تصمیم لویه جرگه با کثرت آرای اعضای حاضر اتخاذ میگردد .
بارعایت احکام این قانون اساسی ، طرز العمل لویه جرگه
توسط قانون تنظیم میشود .

ماده ششاد و چهارم - لویه جرگه دارای صلاحیت فائی میباشد که درین قانون اساسی
تعیین گردیده است .

47

فصل ششم
حکومت

ACKU

48

ACKU

فصل ششم حکومت

ماده شهاد پنجم - حکومت افغانستان شکل است از صدر عظم و وزراء، صدر عظم
رئیس و وزراء، اعضای حکومت میباشد.

تعداد وزراء و وظائف شان توسط قانون تنظیم میگردد.
ماده شهاد ششم - هر شخصی که بر طبق احکام این قانون اساسی اهلیت انتخاب شدن را به عضویت
اولی جرگه دارا باشد میتواند بحیث رئیس یا عضو حکومت
تعیین شود.

رئیس حکومت باید افغان تولد شده باشد، رئیس و اعضای حکومت
میتوانند از اعضای شورای یا خارج از آن تعیین شوند هر عضو
شوری که بحیث رئیس یا عضو حکومت تعیین شود عضویت خود را
در شوری از دست میدهد.

ماده شهاد هفتم - صدر عظم و وزراء نمیتوانند در مدت تصدی و طیفه به
مشاغل دیگری اشتغال ورزند.

ماده شهاد هشتم - برای رئیس و اعضای حکومت معاش مناسب توسط قانون
تعیین میگردد.

ماده ششادوهم. حکومت توسط شخصیکه از طرف پادشاه بخت صدر عظم
موظف شده تشکیل میگردد.

اعضا، و خط مشی حکومت توسط صدر عظم با ولسی جرگه معرفی شود
و جرگه پس از مباحثه راجع به اعتماد بر حکومت تصمیم میگیرد.
در صورت صدور رأی اعتماد فرمان پادشاهی راجع به
تعیین رئیس و اعضای حکومت صادر میگردد.

پس صدر عظم خط مشی حکومت را به مشرانو جرگه معرفی نماید.
ماده نودم. هرگاه حکومت به علت فوت یا استعفای صدر عظم در هنگام
اخلال شوری از بین برود حکومت جدید فرمان پادشاهی
تعیین میشود.

در آغاز و تعیینیه جدید صدر عظم اعضای حکومت و خط مشی
از با ولسی جرگه معرفی و رأی اعتماد مطالبه میکند.

ماده نود و یکم. حکومت در احوال آتی از بین برود:

۱- در حالت استعفا یا فوت صدر عظم.

۲- در حالت سلب اعتماد و ولسی جرگه از حکومت.

۳- در حالت اتهام رئیس، تمام یا اکثر اعضای حکومت بجرم خیا

ملی مطابق حکم ماده نود و سوم.

۴- در حالت انحلال شوری.

۵- در حالت ختم دوره تقنینیه.

در دو حالت اخیر حکومت توأم با اولین جلسه اولسی جرگه جدید از بین می‌رود.

در حالت استعفای صدر اعظم پس از منظوری استعفاء از طرف پادشاه حکومت از بین می‌رود.

در صورت فوت صدر اعظم کینفر از وزراء با مراد پادشاه وظائف صدر اعظم را تا تشکیل حکومت جدید اجراء می‌کند.

در صورتیکه حکومت به علت اتهام به جرم خیانت ملی مطابق حکم ماده

نود و سوم از بین برود شخصی که از طرف پادشاه بحیث صدر اعظم تعیین می‌شود می‌تواند تا اولین جلسه اولسی جرگه به تعقیب تصمیم لویه جرگه در مورد اتهام مذکور قبل از حصول رأی اعتماد وظائف صدر اعظم را اجراء نماید.

در سایر احوال حکومتی که از بین رفتن تا تشکیل حکومت جدید بوظیفه خود دوام می‌دهد.

ماده نود و دوم - رای سلب اعتماد از حکومت باید صریح و مستقیم باشد.
 این رای در مورد حکومتی که در خلال دو دوره تقنینی اول
 به تعقیب نفاذ این قانون اساسی بوجود می آیند به اکثریت ثلث
 آراء و در مورد حکومت های مابعد به اکثریت آرای اعضا
 اولی جرگه صادر میگردد.

ماده نود و سوم - هرگاه بیش از یک ثلث اعضای اولی جرگه محاکمه صدر عظم،
 تمام یا اکثر اعضای حکومت را بر اساس اتهام مجرم خیانت ملی
 تقاضا نماید و اولی جرگه این تقاضا را با اکثریت دو ثلث
 اعضا تصویب کند حکومت سقوط مینماید و لویه جرگه برای
 تعیین هیئت تحقیق دائر میگردد، اگر بعد از مطالعه راپور
 هیئت لویه جرگه با اکثریت دو ثلث اعضا اجرای محاکمه لازم اندیکف
 از اعضای اولی جرگه را موظف نماید تا علیه متهم در سرفه
 محکمه دعوی اقامه کند.

حکم فقره فوق در حالتی نیز تطبیق میشود که اتهام خیانت ملی
 بیک یا چند نفر وزیر که تعدادشان از نصف اعضای حکومت
 بیشتر نباشد متوجه گردد. در نتیجه این اتهام متهم از وظیفه

بسکه و شش میشود ولی حکومت سقوط نمی کند .
 ماده نود و چهارم - - - - - .
 تکمیل احکام این قانون اساسی و تمام قوانین ، تکمیل فصول
 قطع محاکم ، اتخاذ تدابیر لازم جهت برقراری نظم و امر عام ، تنظیم
 وضع مالی دولت و حفاظت دارائی عامه ، انکشاف وضع
 اجتماعی ، فرهنگی و اقتصادی مردم ، حفظ استقلال ، دفاع
 از تمامیت ساحه ، صیانت منافع وحشت افغانستان و
 جامعه بین المللی وظیفه حکومت میباشد .
 حکومت بر اتنظیم وظایف خود بر اساس قوانین مقررات
 وضع میکند . این مقررات باید مناقض نص یا روح ، هیچ
 قانون نباشد .

ماده نود و پنجم - - - - - .
 مجلس وزراء خطوط اساسی سیاست حکومت را تعیین میکند و مقرراتی
 که وضع آن از صلاحیت حکومت میباشد تصویب مینماید .
 صدر عظم از مجلس وزراء ریاست مینماید ، فعالیت حکومت
 اداره و تنهونی میکند و در اجراءات آن هم آهنگی را تأمین مینماید .
 حفظ رابطه حکومت با پادشاه و شورشی نیز وظیفه صدر عظم میباشد .
 وزراء وظایف خود را بحیث آمرین واحد های اداری و بحیث

اعضای حکومت تحت امر و رہنمائی صدر اعظم در داخل حدودی که
 این قانون اساسی و قوانین تعیین میکند اجرا مینماید.
 ماده نود و ششم: صدر اعظم و وزراء از سیاست عمومی حکومت مشترک و از
 وظائف مشخصه خود منفردانه و اولسی جرگه مسئولیت دارند.
 صدر اعظم و وزراء از آن اعمال حکومت که در باره آن بر طبق
 احکام این قانون اساسی فرمان پادشاهی حاصل میکنند
 نیرسول میباشند.

۵۵

فصل ہفتم
قضاء

ACKU

56

ACKU

فصل هفتم قضای

ماده نود و هفتم: - قوه قضائیه یک رکن مستقل دولت است و وظائف خود را در ردیف قوه تقنینیه و قوه اجرائیه انجام میدهد.

ماده نود و هشتم: - قوه قضائیه مرکب است از یک ستره محکمه و محاکم دیگری که تعداد آن توسط قانون تعیین میگردد.

صلاحیت قوه قضائیه شامل رسیدگی به تمام دعاوی است که در آن اشخاص حقیقی یا حکمی بشمول دولت بصفت مدعی یا مدعی علیه قرار گرفته و در پیشگاه آن مطابق به احکام قانون اقامه شود.

هیچ قانون نمیتواند در هیچ حالت قضیه یا ساحه ایراد از دایره صلاحیت قوه قضائیه دولت به نحویکه درین فصل تحدید شده خارج بسازد و بمقام دیگری تفویض کند، این حکم مانع تشکیل محاکم عسکری نمیکردد ولی ساحه این نوع محاکم چه برآمده مربوط به اردوی افغانستان منحصر میباشد.

تشکیل و صلاحیت محاکم عسکری توسط قانون تنظیم میشود.

ماده نود و نهم: - قضاة پیشنهاد قاضی القضاة از طرف پادشاه تعیین میگردند.
 هرگاه مکنفر قاضی مرتکب جرمی شود ستره محکمه به حالت قاضی
 رسیدگی کرده بعد از استماع دفاع او پیشنها و عزلش را
 به پادشاه تقدیم کرده میتواند، در صورتیکه پیشنها مذکور از
 طرف پادشاه تأیید گردد، قاضی از وظیفه عزل میشود.
 تبدیل، ترفیع، مواخذه و پیشنها و تقاعد قضاة مطابق به
 احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه میباشد.
 برای قضاة معاش مناسب توسط قانون تعیین میگردد.
 قضاة نمیتوانند در مدت تصدی وظیفه به مشاغل دیگر
 اشتغال ورزند.

ماده صد: - در محاکم افغانستان محاکمه بصورت علنی اجرا میشود و هر کس
 حق حضور را در آن مطابق به احکام قانون دارد.
 محکمه میتواند در حالت استثنائی که در قانون تصریح گردیده باشد
 جلسات سری دار کند، ولی اعلام حکم باید به علن صورت گیرد.
 محاکم مکلف اند اسباب حکمی را که صادر میکنند در فیصله
 خود ذکر نمایند.

ماده یکصد و یکم: تمام فیصله های قطعی محاکم واجب التعمیل است، مگر در حالت حکم به برگ شخص که تعمیل حکم محکمه مشروط به توشیح پادشاه می باشد.

ماده یکصد و دوم: محاکم در قضایای مورد رسیدگی خود احکام این قانون اساسی و قوانین دولت را تطبیق میکنند.

هرگاه برای قضیه ای از قضایای مورد رسیدگی در قانون اساسی و قوانین دولت حکمی موجود نباشد محاکم به پیروی از اساسا کلی فقه حنفی شریعت اسلام در داخل حدودیکه این قانون اساسی وضع نموده در چنین احوال حکمی صادر میکنند که در نظرشان عدالت را به بهترین صورت ممکن تأمین نماید.

ماده یکصد و سوم: تحقیق جرائم از طرف مدعی العسوم که بجز قوه اجرائیه دولت مطابق به احکام قانون صورت میگیرد.

ماده یکصد و چهارم: با رعایت احکام این قانون اساسی قواعد مربوط به تشکیلات و اجراءات محاکم و امور مربوط به قضاة توسط قانون تنظیم میگردد.

هدف عمده این قوانین توجید مرافق قضائی و توحید تشکیلات
 صلاحیت و طرز اعلی محاکمه می باشد .

ماده یکصد و پنجم - ستره محکمه مرکب است از نه عضو که از طرف پادشاه تعیین میشود.
 پادشاه اعضای ستره محکمه را از بین اشخاص تعیین میکند
 که دارای اوصاف ذیل باشند :

۱- سی و پنج سالگی را تکمیل کرده باشند .

۲- اهلیت انتخاب شدن به عضویت شوری را مطابق حکم
 ماده چهل و ششم داشته باشند .

۳- از علم حقوق ، اهداف ملی ، حقوق و نظام حقوقی افغانستان
 آگاهی کافی داشته باشند .

پادشاه یک نفر از جمله اعضای ستره محکمه را که سن آن از چهل کتس
 و از شخصیت زیاده تر نباشد بحیث قاضی القضاة تعیین مینماید .

پادشاه میتواند بر تعیین قاضی القضاة و اعضای ستره محکمه
 بعد از مرور هر ده سال از تاریخ تعیین شان بوظائف مذکور تجدید
 بنماید . با رعایت این حکم و حکم ماده یکصد و ششم قاضی القضاة

و اعضای ستره محکمه به هیچ وسیله دیگر از وظیفه شان
برطرف نمی شوند .

باستثنای حالت مندرج ماده یکصد و ششم قاضی القضاة و
اعضای ستره محکمه بعد از ختم دوره خدمت برای بقیه مدت حیات
از تمام امتیازات مالی دوره خدمت شان مستفید می شوند .
قاضی القضاة و اعضای ستره محکمه نمی توانند بعد از ختم دوره خدمت
شان رئیس یا عضو حکومت ، عضو شورای یا مأمور دولت باشند .
قاضی القضاة و اعضای ستره محکمه نمی توانند در مدت تصدی وظیفه
و بعد از آن در احزاب سیاسی شمولیت ورزند .

ماده یکصد و ششم : هرگاه بیش از یک ثلث اعضای اولی جبر که محاکمه قاضی القضاة
یا یک یا چند عضو ستره محکمه را بر اساس اتهام مجرم ناشی از اجرا
وظیفه تفاضا نماید و جبر که مذکور این تفاضار را با کثرتیت دو
ثلث اعضا ، تصویب کند متهم از وظیفه سبکدوش می شود
و لو جبر که برای تعیین بهیت تحقیق دائر مگردد ، هرگاه لو جبر که
بعد از مطالعه راپور بهیت با کثرتیت دو ثلث اعضا ، محاکمه متهم را
لازم بداند از بین اعضا ، مکنفر راجه اقامه دعوی و بهیستی را

مرتب از هشت نفر برای اجرای محاکمه تعیین نمیکند. این سهیت
تحت ریاست رئیس مشرانو جرگه متهم را مطابق بطرز العمل محاکمه
جزائی که در ستره محکمه تطبیق میکرد و محاکمه مینماید و در صورتیکه
جرم متهم ثابت شود او را از وظیفه عزل کرده بجزا محکوم میسازد.
ماده یکصد و نهم - ستره محکمه مرجع نهائی قضائی افغانستان است.
ستره محکمه تشکیلات و اجراءات محاکم و امور قضائی دولت را
مطابق با احکام این قانون اساسی و قوانین تنظیم مینماید.
ستره محکمه تدبیر لازم را بجهت تنظیم امور اداری محاکم اتخاذ میکند.
بودجه قوه قضائیه از طرف قاضی القضاة بمشوره حکومت
ترتیب گردیده بعد از موافقه ستره محکمه بحیث یک جزء بودجه
دولت توسط حکومت به شورای تقدیم میشود.
تطبیق بودجه قوه قضائیه از صلاحیت ستره محکمه میباشد.
در مورد مأمورین و سائر کارکنان اداری قوه قضائیه احکام قوانین
مربوط به مأمورین و سائر کارکنان اداری دولت نافذ میباشد
ولی تعین، ترفیع، عزل، مواخذة و تقاعدشان توسط
ستره محکمه بر وفق قانون صورت میگیرد.

فصل هشتم
اداره

64

ACKU

فصل هشتم اداره

ماده یکصد و هشتم - اداره افغانستان بر اصل مرکزیت مطابق با احکام این فصل استوار است .

اداره مرکزی بموجب قانون بیک عده واحد های اداری منقسم میگردد که در رأس هر کدام آن کمینفر وزیر قرار دارد .

واحد اداره محلی ولایت است ، تعداد ، ساحه ، اجزاء و تشکیلات ولایت توسط قانون تنظیم میگردد .

ماده یکصد و نهم - در هر ولایت یک ولایت جبرگه تشکیل میشود ، اعضای ولایت جبرگه توسط انتخابات آزاد ، عمومی ، مستقیم و سری از طرف ساکنین ولایت انتخاب میگرددند .

ولایت جبرگه کمینفر از اعضای خود را بحیث رئیس انتخاب مینماید .

ولایت جبرگه در تأمین اهداف انکشافی دولت بخو که در قوانین تصریح میگردد سهم میگردد . همچنین این جبرگه برای بهبود امور و انکشاف اوضاع عمومی ولایت به حکومت ولایت مشوره میدهد .

ولایت جبرگه وظائف خود را به همکاری حکومت ولایت

اجرا مینماید .

برای اعضای ولایت جرگه معاش مناسب توسط قانون
تعیین میگردد .

ماده یکصد و نهم - برای تنظیم امور مربوط به اداره محلی قوانینی وضع میگردد که در آن
اصول مندرج این فصل رعایت میشود .

از جمله اهداف این قوانین تعیین جرگه تا درجه قری و تأمین اثرات
روز افزون آن در اداره محلی میباشد .

ماده یکصد و یازدهم - برای اداره امور شهری بناروالی تشکیل میشود .

مجالس بناروالی از طریق انتخابات آزاد، عمومی، مستقیم
و سری تأسیس میگردد . با رعایت احکام این فصل امور
مربوط به بناروالی تا توسط قانون تنظیم میشود .

ماده یکصد و دوازدهم - وظائف اداره توسط مأمورین و سایر کارکنان اداری اجرا میشود .

برای مأمورین و سایر کارکنان اداری معاش مناسب
توسط قانون تعیین میگردد .

حقوق و وظائف مأمورین و سایر کارکنان اداری توسط
قانون تنظیم میشود .

فصل نہم
حالت اضطرار

ACKU

ACKU

فصل نهم حالت اضطرار

ماده یکصد و نهم - هرگاه بعثت حرب، خطر حرب، اغتشاش و خیم یا حالت مماثلی که مملکت را با خطر مواجه سازد حفظ استقلال و حیات ملی از مجرای آنکه در قانون اساسی تعیین شده ناممکن گردد و حالت اضطرار از طرف پادشاه اعلان میشود.

هرگاه حالت اضطرار بیش از سیاه دوام نماید برای تمدید آن موافقت لویه جرگه شرط است.

ماده یکصد و چاردهم - در حالت اضطرار پادشاه میتواند تمام یا بعض صلاحیتهای شوری را بکومت انتقال دهد.

ماده یکصد و پانزدهم - در حالت اضطرار حکومت میتواند بعد از موافقه ستره محکمه تنفیذ احکام ذیل این قانون اساسی را توسط فراین تقنینی معطل بسازد یا بر آن قیودی وضع نماید.

۱- حکم فقره اول ماده بیست و هشتم.

۲- حکم فقره سوم ماده بیست و نهم.

۳- حکم فقره دوم ماده سی ام.

۴- حکم فقره اول ماده سی و دوم.

۵- حکم فقره اول ماده سی و سوم.

ماده یکصد شانزدهم: در حالت اضطرار پادشاه میتواند پایتخت را به محل دیگری غیر از شهر کابل موقتاً انتقال دهد.

ماده یکصد و هفدهم: هرگاه دوره تقنینیه اولی جرکه یا دوره خدمت یک قسمت از اعضای مشرانو جرکه در اثنای حالت اضطرار ختم شود پادشاه میتواند اجرای انتخابات جدید را ملتوی بگذارد و دوره تقنینیه اولی جرکه یا دوره خدمت اعضا مذکور مشرانو جرکه را تا ختم حالت اضطرار تمدید دهد.

بعد از ختم حالت اضطرار بلافاصله انتخابات اجرا میگردد.

ماده یکصد و هجدهم: در حالت اضطرار قانون اساسی تعدیل نمیشود.

ماده یکصد و نوزدهم: در ختم حالت اضطرار اقداماتیکه بر اساس حکم ماده یکصد و نوزدهم بعمل آمده بلافاصله از اعتبار ساقط میشود.

اقداماتیکه بر اساس حکم ماده یکصد و چاردهم از طرف حکومت

بعمل آمده در مدت یکماه از تاریخ وائر شدن نخستین جلسه شورای

بعد از ختم حالت اضطرار به شورای اراده میشود و در صورتیکه

شوری آزار دهند از اعتبار ساقط میگردد .
هرگاه در حالت اضطرار حکومتی تشکیل شده باشد که در تطبیق
ماده یکصد و چاردهم رأی اعتماد اولسی جرگه را حاصل نکرده
باشد موضوع رأی اعتماد بر حکومت بلا فاصله بعد از ختم
حالت اضطراب در اولسی جرگه مورد مباحثه قرار گرفته راجع
به آن تصمیم اتخاذ میشود .

72

ACKU

73

فصل دہم
تعلیل

74

ACKU

فصل دهم تعديل

ماده يك صديقم - اصل پيروي از اساسات اسلام، اساس پادشاهي مشروطه مطابق به احكام اين قانون اساسي و ارزش نامندج ماده هشتم تعديل نميشود .

تعديل ديگر محتويات قانون اساسي پيشنها د مجلس وزراء ياكيت ثلث از اعضاي اولسي جرگه يا مشرانو جرگه مطابق به احكام اين فصل صورت ميگيرد .

ماده يك صديقم - پيشنها و تعديل را لويه جرگه مطالعه ميكند و در صورتيكه اكثريت اعضاي آن ضرورت تعديل را تصويب كند، سفتي از بلين اعضا جهت تهيه طرح تعديل تعيين مينمايد، اين مهلت طرح تعديل را به مشوره مجلس وزراء و ستره محكمه تهيه نموده به لويه جرگه تقديم ميكند . هرگاه لويه جرگه با اكثريت اعضا طرح تعديل را تصويب كند طرح به پادشاه تقديم ميشود، پادشاه شوري را منحل ساخته طرح تعديل را با اطلاع عامه پسر ناند و تاريخ انتخابات مجدد را

اعلام مکنند. انتخابات مجدد و در خلال چار ماه از تاریخ انحلال
شورای انجام می یابد.

ماده یکصد و بیست و دوم. - به تعقیب افتتاح شورای تشکیل حکومت پادشاه
لویه جرگه را دائر میکند. لویه جرگه طرح تعدیل را مطالعه کرده
متن آنرا قبول یا رد می نماید. تصویب لویه جرگه درین مورد
به اکثریت دوثلث اعضاء اتخاذ میشود و بعد از توشیح پادشاه
نافذ میگردد.

77

فصل یازدهم
احکام انتقالی

78

ACKU

فصل یازدهم احکام انتقالی

ماده یکصد و بیست و سوم - بارعایت محتویات این فصل، احکام این قانون اساسی از تاریخ توشیح و اعلام از طرف پادشاه نافذ میگردد.

ماده یکصد و بیست و چهارم - بعد از آنکه پادشاه این قانون اساسی را اعلام نماید مجلسین شورای ملی و اعیان منحل شناخته میشوند.

ماده یکصد و بیست و پنجم - شورای جدید رؤسیت و دوم میزان ۱۳۴۴ هجری شمسی افتتاح میگردد.

مدت بین تاریخ اعلام این قانون اساسی و افتتاح شورای جدید دوره انتقال شمرده میشود.

در دوره انتقال صلاحیت شورای به حکومت تفویض میگردد.

فرا این تفهیم یکی در خلال دوره انتقال بر وفق احکام این فصل صادر میگردد مطابق به حکم ماده هفتاد و نهم به شورای

ارائه میشود.

اگر در انشای دوره انتقال یکی از حالاتی ظهور نماید که بر طبق احکام این قانون اساسی وجود لویه جرگه را ایجاب میکند

مجلسین منحل شد شورای ملی و اعیان دعوت گردیده لویه جرگه
برطبق ماده هفتاد و هشتم دایر میشود.

چون در موقع ظهور یکی از حالات مذکور هنوز جرگه های ولایات
بوجود نیامده لویه جرگه بدون وجود رؤسای جرگه های ولایات
تشکیل میگردد.

ماده یکصد و بیست و ششم - در دوره انقضا از جمله وظائف حکومت است که:

۱- فراغین بینی مربوط به انتخابات، تشکیلات اساسی،
مطبوعات و تشکیلات و صلاحیت قضائی را ترتیب
نموده به پادشاه جهت توشیح تقدیم کند.

۲- مسوده قوانین مربوط به احزاب سیاسی و جرگه های ولایات را
تهیه نموده به شورای نگهبان بجا از ختم دوره انقضا دایر میگردد
تقدیم کند.

۳- تدبیر لازم را بجهت آماده ساختن مینسبه برای تطبیق احکام
این قانون اساسی اتخاذ نماید.

ماده یکصد و بیست و هفتم - ستره محکم روز بیست و دوم میزان ۱۳۴۶ هجری شمسی
تشکیل میگردد.

هرگاه در انشای دوره انتظامی تطبیق مواد پانزدهم، هفدهم
نزد هم، بیست و یکم، بیست و دوم و یکصد و پانزدهم این
قانون اساسی ضرورت بیفتد، احکام مواد مذکور بدون شمول
ستره محکمه قاضی القضاة تطبیق میگردد.

در تدبیر تاریخ نفاذ این قانون اساسی و تشکیل ستره محکمه پادشاه
صلاحیت دارد بمنظور تأمین اجرای وظائف ستره محکمه آسیر
لازم اتخاذ نماید.

ماده یکصد و بیست و هشتم - قوانینی که قبل از تاریخ نفاذ این قانون اساسی صادر گردید
به شرطی نافذ شمرده میشود که مناقض احکام این قانون اساسی نبوده
و قوانین جدید آنرا لغو نکرده باشد.

۵۲/۵۲

ص - ۳ - ۵۲/۵۲

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

فصل

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

فصل - ۵۲/۵۲ - ۵۲/۵۲

دبیرخانه مطبعه

وزیر مدد

رئیس

مستشار

۵۲/۵۲

